

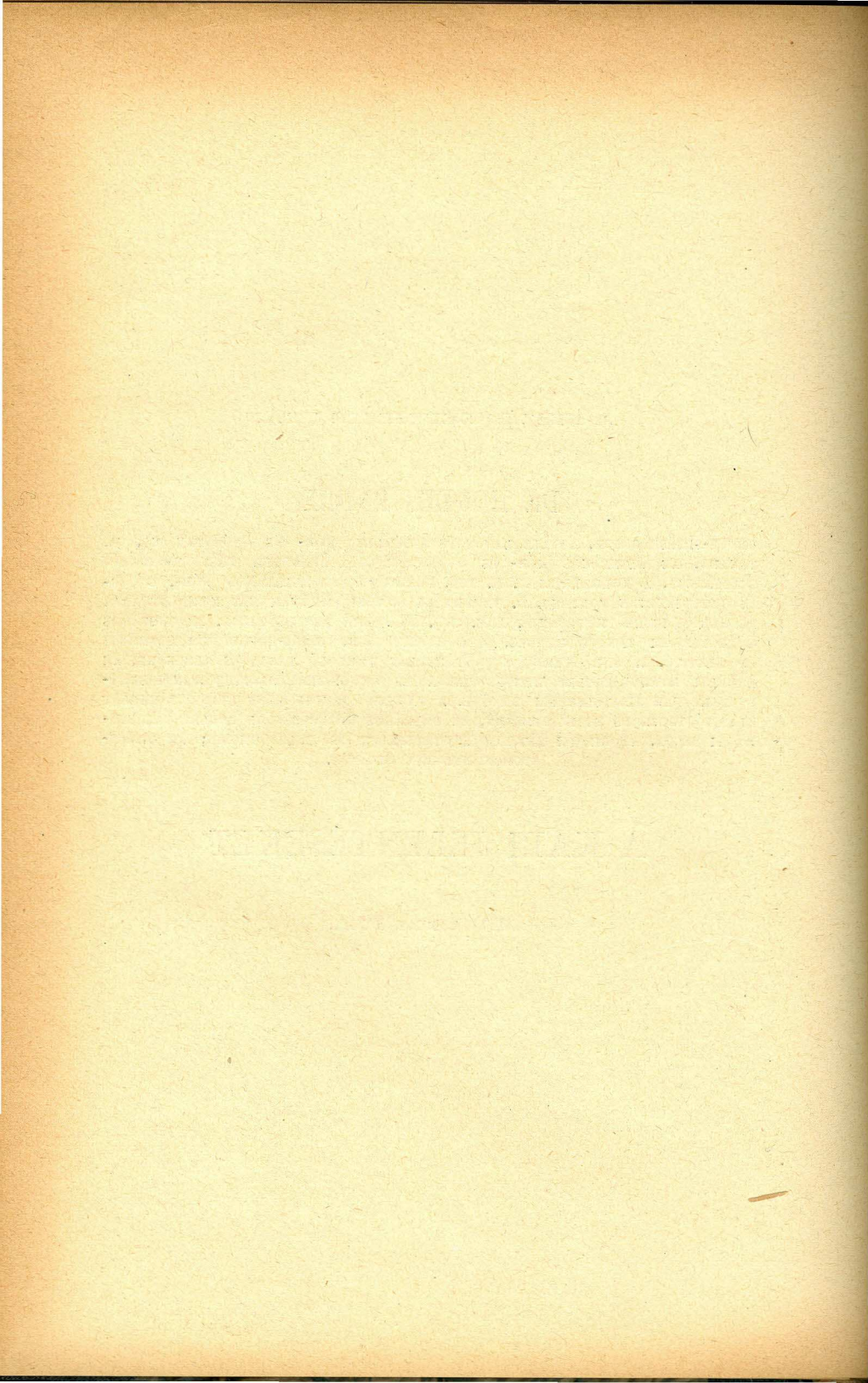
A BESZÉD BEFEJEZTE UTÁN

Dr. HÖGYES ENDRE,

ORVOS-SEBÉSZDOCTOR, AZ ÁLTALÁNOS ÉS KISÉRLETI KÓR- ÉS GYÓGYTAN NY. R. TANÁRA, AZ ÁLTALÁNOS KÓR- ÉS GYÓGYTANI ÉS A BUDAPESTI PASTEUR-INTÉZET IGAZGATÓJA, A KOLOZSVÁRI K. M. TUD. EGYETEMEN AZ ÁLTALÁNOS KÓR-, GYÓGY- ÉS GYÓGYSZERTAN VOLT NY. R. TANÁRA ÉS ORVOSI KARÁNAK KÉT IZBEN DECÁNJA ÉS HÁROM IZBEN PRODECÁNJA, A M. TUD. AKADEÉMIA RENDES TAGJA, AZ ORSZÁGOS KÖZEGÉSZSÉGI TANÁCS RENDES, A BUDAPESTI KIR. ORVOS-EGYLET VÁLASZTMÁNYI ÉS ALAPÍTÓ, A KIR. TERM. TUD. TÁRSULAT PÁRTOLÓ TAGJA ÉS ALELNÖKE, AZ ERDÉLYI MUZEUM-EGYLET RENDES TAGJA ÉS ORVOS-TERMÉSZETTUDOMÁNYI SZAKOSZTÁLYÁNAK TISZTELETBELI ELNÖKE, A MAGYAR ORVOSI KÖNYVKIADÓ TÁRSULAT ALAPÍTÓ TAGJA ÉS EGYIK TITKÁRA, AZ ORSZÁGOS KÖZEGÉSZSÉGI EGYLET VÁLASZTMÁNYI TAGJA, AZ ORVOSI HETILAP SZERKESZTŐJE ÉS TULAJDONOSA; AZ ORVOS-TUDOMÁNYI KAR DECÁNJA,

A KARI JELENTÉSEKET

OLVASTA FEL.

I. A hittudományi kar jelentése.

Tekintetes Egyetemi Tanács!

A hittudományi kar által az 1894/5-ki tanévre kitűzött jutalomtétélekre a következő pályamunkák érkeztek be:

I. A Pasquich-alapból 70 frttal díjazandó 1-ső számú tételre: „Solide demonstrata relatione, quae Genesim inter et ceteros pentateuchi libros intercedit, speciatim ostendatur, qualinam Moses consilio et scribendi oeconomia usus fuerit in hexaemeri conceptione“, ezen jeligével: „Kezdetben teremte Isten a mennyet és földet“ egy pályamunka érkezett, melyet a kar, a bírálók egyező véleménye alapján, a jutalomra méltónak ítelt. A jeligés levélke felbontatván, kitűnt, hogy a pályanyertes mű szerzője *Ivanovics Emil II. é. hittanhallgató*.

II. A Fogarassy-Dercsik-alapból 70 frttal jutalmazandó 2-ik számú tételre: „*Omni cum apparatu exponantur psalmus XIV. (Vulg. 13.) et psalmus LIII. (Vulg. 52.), invicem necnon cum epistola S. Pauli ad Rom. III. 10—18. collati, habita et diligenter discussa singulari ratione textus hebraici, LXX., et Vulgatae; simulque adjiciatur ubique continua textus masorethici analysis grammatico-syntactica*“, két pályamunka adott be a következő jeligékkel:

1. „Ki a zsoltárokkal dicséri az Istent stb.“
2. „Minden lélek dicsérje az Urat.“

A kar a bírálók egyező véleménye alapján a jutalmat egyik pályázónak sem adta ki.

III. A Pasquich-alapból 70 frttal jutalmazandó 3-ik számú tételre: „*Explicata natura inspirationis, refutatisque variis circa eam erroribus, ostendatur modus, quo inspiratio librorum sacrorum nobis innotescat*“, két pályamű nyújtott be ily jeligék alatt:

1. „A Szentlélektől ihlettetvén stb.“

2. „Mind, a mik megíráttak stb.“

A kar a bírálók egyetértő véleménye szerint a jutalmat a 2. számú munka szerzőjének ítélte oda. A felbontott jelíges levélkéből kitűnt, hogy a pályanyertes dolgozat szerzője *Puchovszky Bálint III. é. hittanhallgató*.

Mindezekről a részletes bírálatok 1. a. mellékelvék.

IV. A *Szabó-féle* alapítványi jutalmat, mely a magyar egyházi szónoklatban leginkább kitűnő hittudomány-hallgatót illeti, a szaktanár ajánlatára, a kar *Rácz Gellért IV. é. hittanhallgatónak* ítélte.

V. A *beiktatási díjakból* a hittudományi kart illető 86 frt 12 kr. jutalékot, mely kari határozat folytán könyvekben kiosztandó szorgalmi jutalmakra fordítandó, a kar *Fodor József, Fuček János, Siegescu József és Szabados János IV. é. hittanhallgatónak* ítélte oda.

VI. A *Schopper-féle* jutalomdíjat, a hittudományi kar, a jog- és államtudom. kar ajánlatára, *Vámosy György II. é. joghallgatónak* adományozta.

VII. A *Bita-féle* jutalomdíjat, az orvoskari tanártestület ajánlatára, a hittud. kar *Luczy Gusztáv IV. é. orvostanhallgatónak* adományozta.

Van szerencsém egyúttal az ezen utóbbi két jutalomdíjért folyamodott jog- és orvostanhallgatók kérvényeit mellékleteikkel együtt ide csatolva visszaszármaztatni.

Budapest, 1895 május 10.

DR. RAPAICS RAYMOND,
e. i. dékán.

Bírálatok.

Tekintetes Hittudományi Kar!

A Pasquich-alapból az 1894/5. tanévre kitűzve volt ezen jutalomtételre:

„Solide demonstrata relatione, quae Genesim inter et ceteros pentateuchi libros intercedit, speciatim ostendatur,

qualinam Moses consilio et scribendi oeconomia usus fuerit in hexaemeri conceptione“, a pályázati határnapi ezen jelige alatt: „Kezdetben teremte Isten a mennyet és földet“ (Gen. 1., 1.) egyetlen egy pályamunka érkezett be. Ennek bírálatával alólírottak bizatván meg, van szerencsénk véleményünket a következőkben bemutatni:

A kisnegyedretű, 121 lapra terjedő magyar dolgozat, rövid bevezetés után, a tétel első részét a 64. lapig tiszta fel fogás s kezdőnél dicséretes szakértelemmel, de világos előadás s érveléssel is elég behatóan tárgyalja, úgy hogy ezen siker mellett az itt-ott elszórtan előforduló helytelen állítások s kifejezések — mint péld. a 16. lapon a theocratiának a világ kezdetétől való fokozatos fejlődéséről, holott másutt (39. lap) ugyanerről helyesen szól; vagy péld. a 20. lapon félreérthető a „világmindenség“, mert a hexaameron leírása geogoniai; a 39. lapon pedig téves, hogy az Úr a „Schechina-fény alakjában allandóan“ stb. — tekintetbe szigorúbban már azért sem jöhetnek, mert jobbára egészen mellékes dolgokra vonatkoznak. Azonban a szentírás-magyarazók idevágó összhangzó véleményéről szólva, a felsorolt legújabbakon kívül, a régibb és újabb szakirodalom nevesebb képviselői közül is legalább néhány kiválóbbat felhozhatott volna.

A tételnek második, t. i. a hexaameronra vonatkozó részével már nem tudott teljesen tisztába jönni szerző, noha a kérdést, legalább lényegesb részeiben itt is — néhány apróbb helytelenségtől eltekintve — kielégítőleg megoldotta.

Aránylag leggyengébb s leghiányosabb a 93—114. lapig terjedő s „a hexaameron előadási módjáról“ szóló rész.

Mindezek után alulírottak egyértelmű véleménye oda terjed, hogy mivel a szorgalmas szerző a kitűzött pályakérdést egészben véve kielégítő sikerrel megoldotta: neki a fennevezett alapból a jutalomösszeg kiadassék.

Budapesten, 1895. évi május hó 3-án.

DR. BERGER EV. JÁNOS.
DR. KANYORSZKY GYÖRGY.

Tekintetes Hittudományi Kar!

A Fogarassy-Dertsik-alapból az 1894/5. tanévre kitűzve volt ezen jutalomtételre:

„Omni cum apparatu exponantur ps. XIV. (Vulg. 13.) et ps. LIII. (Vulg. 52.), invicem necnon cum epistola S. Pauli ad Rom. III., 10—18. collati, habita et diligenter discussa singulari ratione textus hebraici, LXX. et Vulgatae; simulque adjiciatur ubique continua textus masorethici analysis grammatico-syntactica.

A pályázati határnapig ezen jeligék alatt: I. „Ki a zsoltárokkal dicséri az Istent, az angyalokkal együtt zeng (Arany-szájú sz. János)“ és II. „Minden lélek dicsérje az Urat, Alleluja!“ (150. zs. 6. v.) két magyar pályamunka érkezett be.

Ezek bírálataival alulirottak bizatván meg, van szerencsénk véleményes jelentésünket a következőkben bemutatni.

Az első helyen I. alatt említett pályadolgozat kisnegyed-rétű, 67 lapra terjed; majdnem egyharmada, t. i. 24 lap esik a jobbára egészen feles dolgokat érintő, ellenben a tárgyhoz alapvetőleg tartozókat teljesen mellőző „Bévezetés“-re, melyben nemcsak a szerzőnek hiányos s kissé különös forrás-választásáról értesülünk, de nem egy feltűnő egyéb hiánynyal (péld. a 22. lapon a zsoltárczímeokről) s helytelen kétértelműséggel is találkozunk (péld. a 15., 16. s 17. lapokon!).

A XIII-ik (héb. XIV.) zsoltárral a 24—54. lapokon, az LII-ikkel (héb. LIII; szerző szerint tévesen 53-ik a görögben is!) pedig az 55—67. lapokon foglalkozik, de oly felületesen, hogy értelmezése, — mely nem egy helyütt helytelen is (az 57. lapon) — nemcsak seminő hermeneutikai fegyelmezettségről nem tanuskodik, de jóformán csak egyszerű bebizonyítatlan állításokból áll, pedig szerző az ily eljárást az 57. lapon maga is korholja s „blind“-re történő önkényes alap-talan véleményezésnek minősíti.

A pályátételben megnevezett szövegek között (a 43. lapon szerző helytelenül „codexek“-nek nevezi) mutatkozó eltérések s különbözetek érintetnek ugyan, de sehol kellőleg meg nem fejtetnek; például a XIII. zsoltár többleteiről egy-

szerüen az mondatik (36. lap): hogy „nem hitelesek” s a Vaticani Codexhez (37. lap) a scholion egyszerüen „oda van bigyesztve”.

A héber szöveg nyelv- s mondattani elemzésével is szerző csak féligmeddig foglalkozik, a mennyiben a sok helyütt épen döntő mondattani fejtegetés egészen elmaradt s a nyelvtani is csak igen fogyatékos, sőt néha hibás is, például a 35. lapon.

A második helyen II. alatt említett pályamű nagy-nyolczadrétű, 171 lapra terjed s aránylag véve előbbinél nemcsak sokkal terjedelmesebb, de valamivel jobb s behatóbb dolgozat is; azonban, hogy ez is sem a kitűzött pályatétel lényeges követelményeinek, sem azon igényeknek, melyek akár kezdőnél is méltán támaszthatók, kellőleg meg nem felel: a mondanékból azonnal ki fog derülni.

Nemcsak a bevezetésben, mely a 28. lapig terjed, szól minden egyébről, csak arról nem, mi a tétel szoros tárgyára kellőleg előkészítene s a tárgyalandók iránt tájékoztatna, hanem elszórtan másutt is (péld. 39—40., 42—48., 53., 80—81., 86—89. stb.) a dolgozatnak több mint negyed részében valódi elmefuttatáskép teljesen feles dolgokat halmoz össze.

A két zsoltár értelmezésével a 29—56. lapokon, a szövegek egybevetésével az 57—146. lapokon foglalkozik, alapul vévén mindenütt a Vulgata szövegét, melyet a héberrel s aztán csak a göröggel hasonlít össze s ezen eljárását az eltérésekkel hiszi indokolhatónak (59. lap); pedig hogy a Vulgata psalteriuma a „Gallicanum”, azt már dolgozata elején (9. lap) jegyezte meg helyesen; s ha ezt következetesen szem előtt tartja, a görögöt nem választotta volna el a Vulgatától a héber szöveg által s akkor előtte nem is lett volna feltűnő (mint péld. a 13. zsoltárnál), hogy a mi van a Vulgatában, ugyanaz a LXX-ben is található.

Értelmezései s fejtegetései — noha jobb forrásokat választott mint versenytársa, (Schegg, Rohling, Reischl, Delitzsch. V. ö. 169—171. lap — az itt felsorolt többit aligha használhatta!) igen sok helyütt homályosak, sőt zavartak; mert úgy látszik, a különféle forrásokból kölcsönzött anyagot kellő átgondolás, összefüggésbehozatal, feldolgozás s következetesség

nélkül időnkint állította össze; azonkívül szintúgy állanak merő állításokból minden kellő bizonyítás nélkül, mint ugyanezt találtuk versenytársának is értelmezéseiben.

A szövegeltérésekkel egyszerűen leírólág ugyan eléggé foglalkozik, azonban a helyett, hogy az általa megnevezett s használt forrásokban található megfigytéseket átvette s követte volna, elég feltűnően vagy ellenmondásos s helytelen véleményeket közkázttat (péld. 36., 51. V. ö. 35. lappal; 53., 84., 85., 125., 165., 166. lap) vagy éppen meg sem kísérti a megfigytést.

Mindezek mellett azonfelül elszórtan nem egy meglepően ferde felfogással (péld. 125., 159., 165. lap), feltűnő helytelenséggel (12., 16., 17., 63. lap) s szakismerethiánnyal is (péld. 19—20., 26., 25—28. stb.) találkozni.

A mi végre a héber szöveg, nyelv s mondattani elemzését (a 148—158. és 158—161. lapokon) illeti: a mondattani fejtegetést e dolgozatban sem találjuk, a nyelvtani elemzések pedig sokhelyütt nemcsak hiányosak, hanem hibásak is, (péld. 59., 136., 137., 157. lap) hozzá még a nyelvtani műszókat s műkifejezéseket is vajmi gyakran összetéveszti (péld. 57., 148., 152., 154., 155., 156.).

Mindezekből kiderül, hogy mindkét pályázó a jutalomtétel első s második részében kifejezett követelményeknek elégtelenül, a harmadik részében kívántaknak pedig csak részben felelt meg; és azért alulirottaknak véleménye más nem lehet, mint: hogy a kitűzve volt jutalom egyiknek se adasék ki.

Budapesten, 1895 évi május hó 8-án.

DR. BERGER EV. JÁNOS.

DR. KANYORSZKY GYÖRGY.

Tekintetes Hittudományi Kar!

A Pasquich-alapból 70 frttal jutalmazandó eme tételre: Explicata natura inspirationis, refutatisque variis circa eam erroribus, ostendatur modus, quo inspiratio librorum sacrorum nobis innotescat — két pályamű nyújtatott be ily jeligék alatt:

I. „A Szentlélektől ihlettetvén stb.“ Sz. Pét. II. 1, 12.

II. „Mind, a mik megirattak stb.“ Rom. XV. 4.

Ezek elbírálásával a Tek. Kar alulirottakat bizta meg, kik egyetértő véleményöket a következőkben foglalják össze:

Az I. sz. dolgozat szerzője egy bevezető és három főrészben iparkodik a tételt megfejteni; de már az első résznél, melyben az inspiratio fogalmát és természetét határozza meg, azon lényeges hibába esik, hogy nemcsak kellő részletességgel nem bizonyítja be az alapot, melytől különben helyes meghatározásának értéke függ, hanem még csak föl sem említi, s így az egész sok hasznos dolgot magában foglaló első rész teljesen a levegőben függ. A harmadik résznél pedig, hol a sugalmazott könyvek megismerésének módját kellene föltüntetnie, egészen más, oda nem tartozó dolgokról beszél, s tulajdonképeni tárgyát figyelmen kívül hagyja. Azért bár szorgalmat és helyenkint tehetséget is tanusít, dolgozata sokkal hiányosabb és hibásabb, hogysem jutalomban részesülhetne. Ellenben

a II. sz. dolgozat szerzője a tételt helyesen fogta föl, és annak minden részét kezdőnél elismerést érdemlő biztossággal és szabatossággal fejtette meg. Csak elvétve fordulnak elő kisebb botlások, melyeket az alaki tekintetben is kifogástalan dolgozatnál könnyebben elnézhetünk, — miért is a pályadíjat neki kiadhatónak véljük.

Budapesten, 1895 április 29.

DR. BOGNÁR ISTVÁN.

DR. KISFALUDY Á. BÉLA.

II. A jog- és államtudományi kar jelentése.

Nagyságos Rector Úr!

A folyó 1894—5. tanévre kitűzött pályakérdésekre beérkezett s Nagyságod által 1530/1894—5. sz. a. áttett pályamunkálatokra vonatkozólag a tisztelettel alólirott jog- és államtudományi kar jelentését a következőkben terjeszti elő:

1. **Az egyházjogból** kitűzött és a Pasquich-alapból 70 frttal jutalmazott kérdése: „Az egyházi házasság vonatkozása a polgári házassághoz, különösen a házasságkötés módját illetőleg“,

két pályamunka érkezett be, és pedig:

a) „Lainez“,

b) „A jog hatályossága nem a mögötte rejlő kényszer-től függ“, — jeligékkel ellátva.

A pályamunkák bírálata dr. Antal Gyula és dr. Kovács Gyula tanároknak adattak ki, a kiknek egyetértő véleménye alapján a kar a jutalmat nem találta kiadhatónak. A jeligés levélkéek felbontatlanul elégeztettek.

2. **A magyar magánjogból** kitűzött és a *Senger Katalin*-alapból 260 frttal jutalmazott kérdésre: „Kijelölendők s rendszeres keretben megvilágosítandók Verbőczy Hármas könyvének ama nevezetesebb pontjai, a melyek s a miként azok akár közvetlenül, akár szokásjogi átalakulattal hazai magán-jogunk terén mai nap még életben vannak“,

egy pályamunka érkezett be, és pedig:

„Verbőczy“ jelige alatt.

A munkákat bírálatra dr. Herczegh Mihály és dr. Zsögöd Benő tanároknak adatott ki. A bírálók egybehangzó véleményének elfogadásával a kar a jutalmat nem találta kiadhatónak.

A pályázó nevét rejtő jeligés levélke felbontatlanul elégeztetett.

3. **A kereskedelmi jogból** kitűzött és a Pasquich-alapból 70 frttal jutalmazott ama kérdésre: „Fejtessék ki az életbiztosítási jog természete“,

egy pályamunka érkezett be, és pedig

„Sàssurer c'est épargner“ jelige alatt.

A munkákat bírálatra dr. Nagy Ferencz és dr. Kovács Gyula tanároknak adatott ki, a kiknek egybehangzó véleménye alapján a kar a pályamunkát jutalomra érdemesnek ítélte. Ennek folytán a jeligés levélke felbontatván, a munkákat szerzőjeül *Beck Lajos III. éves joghallgató neve tünt ki.*

4. **A magyar közjogból és politikából** kitűzött és a

*Schwartner-alapból 360 frttal jutalmazott kérdésre: „A minis-
teri kormányzat, és felelősség intézményének fejlődése és
jelenlegi állása általán és a magyar közjog szerint“,*

három pályamunka érkezett be, és pedig:

*a) „Egészen új politikai tudomány kell az egészen új
világnak“. (Tocqueville).*

b) „Sed quis custodiet-ipsos custodes . . . ?“

*c) „Justitia est regnorum fundamentum“, jeligékkel
ellátva.*

A pályamunkák bírálatra dr. Lechner Ágoston és dr. Concha Győző tanároknak adattak ki, a kiknek egyetértő véleménye alapján a kar a jutalmat nem ítélte ugyan oda egyiknek sem, azonban a „Sed quis custodiet-ipsos custodes . . . ?“ jeligével ellátott munkát *dicséretre érdemesnek találta* és szerzőjét felhivandónak határozta, hogy a mennyiben nevének közzé tételét kívánja, jeligés levelének felbontása végett jelentkezzék. A másik két munka jeligés levélkéje felbontatlanul elégettetett.

5. A magyar közigazgatási jogból kitűzött és a Pasquich-alapból 70 frttal jutalmazott kérdésre: „A kisajátítás jog-intézménye. Annak fejlődése. célja, alapja és szabályzatának főbb elvei, különös tekintettel a magyar törvényhozásra“,

két pályamunka érkezett be, és pedig:

a) „Labor omnia vincit“,

*b) „A szabadságnak mindazon korlátozása, melyet stb.
Deák Ferencz“, jeligékkel ellátva.*

A pályamunkák bírálatra dr. Lechner Ágoston és dr. Mariska Vilmos tanároknak adattak ki, a kiknek egybehangzó véleménye alapján a kar a „A szabadságnak mindazon korlátozása, melyet stb. Deák Ferencz“ jeligével ellátott pályamunkát a jutalomra érdemesnek ítélte. Ennek folytán a jeligés levélkéje felbontatván, kitünt, hogy szerzője *Harrer Ferencz III. éves joghallgató.*

A „Labor omnia vincit“ jeligéjő munkát pedig a kar *dicséretre érdemesnek találta* és szerzőjét felhivandónak határozta, hogy amennyiben nevének közzétételét kívánja, jeligés levélkéjének felbontása végett jelentkezzék; megtörtén-

vén, kitűnt, hogy a dicséretre érdemesített pályamunka szerzője Zachár Kálmán IV. é. joghallgató.

6. A közgazdaságtanból kitűzött és a Pasquich-alapból 70 frttal jutalmazott kérdésre: „Az egyes és kettős (sánta) valuta elmélete“,

két pályamunka érkezett be, és pedig

a) „Csak minden oldalú vizsgálat által lelhetni fel az igazságot Széchenyi I.“,

b) „Quaerenda pecunia primum est. Horatius jeligékkel ellátva.

A pályamunkák bírálatra gr. Láng Lajos és dr. Földes Béla tanároknak adattak ki, a kiknek egybehangzó véleménye alapján a kar a jutalmat nem találta kiadhatónak. A jelíges levélkéek felbontatlanul elégettettek.

Az 1—6. pontokra vonatkozó bírálat, valamint a 11 db. pályamunka, a 4. és 5. ponthoz tartozó és esetleg felbontandó 2 db. jelíges levélke tisztelettel ide esatoltatik.

Továbbá van szerencséje a tisztelettel alólirott karnak jelenteni, hogy a folyó tanévre a *kari ösztöndíj-alapból* három kétszáz forintos szorgalmi díjat tesz folyóvá, melyekből, tekintettel a szorgalomra, jó előmenetelre s viszonylagos vagyontalanságra: *Kaufer Izidor IV. éves, Szalay Emil III. éves joghallgatót* egy-egy kétszáz forintos díjban, *Horváth András István és Zachár Kálmán III., illetőleg IV. éves joghallgatót* pedig 100—100 frt díjban részesíti.

A *Kautz-alapítványnak* kamatjából a kar *Králik Dani és Urbach Lajos III. éves joghallgatóknak* 60—60 frtot adományoz.

Végre a *Schopper-féle 40 frtos szorgalmi díjra Vámosy György II. éves joghallgató* hozatott javaslatba.

Kelt Budapesten, a jog- és államtudományi karnak 1895. május 6-án tartott VIII. rendes üléséből.

DR. ANTAL GYULA,
e. i. dekán.

Tekintetes Jog- és Államtudományi kar!

A magyar magánjogi 260 ftos Senger Katalin-féle alaptól díjazandó ezen jutalomtételre: „Kijelölendők és rendszeres keretben megvilágosítandók Verböczy Hármaskönyvének ama nevezetesebb pontjai, a melyek és a miként azok akár közvetlenül, akár szokásjogi átalakulással hazai magánjogunk terén mai nap még életben vannak“ — egyetlen pályamunka érkezett „Verböczy“ jelige alatt.

A munka kis negyedrébten 138 oldalra terjed, miből 100 old. az I., 38 old. pedig a II. füzetre esik. Feloszlik pedig a két oldalt elfoglaló előszón kívül 2 főrésze. 1. Rész: Általános tanok (5—37). 2. Rész. Különös Rész. Ez ismét 4 főfejezetre. 1. Fej. Dologbeli Jog (37—74. old.), 2. Fej. Kötelmi Jog (75—100. old.), 3. Fej. (101—122. old.), 4. Fej. Örökösödési jog (122—138 old.). Az igen is aprólékos további beosztást mellőzve, tért e szerint eleget szánt a szerző arra, hogy a pályatételnek megfelelő dolgozatot mutathasson be rajta. Azonban a pályatételt vagy egészen félreértette, vagy pedig nem érzett magában elég erőt s hivatottságot arra, hogy annak valódi értelemben igyekezzék eleget tenni.

T. i. a szerző a helyett, hogy kiszemelte volna a Hkvből annak egyes nevezetesebb tételeit, a melyek eredeti vagy változott alakjukban ma is még intézményi erőben vannak, minők többek közt a szokásjogról, s általán a kutfői rendszerről való elvek, a házassági vagyoni jog, ösiség alaptételei, s ezen tételek elváltozásait, fejlődését, mai terjedelmét tűzte volna ki vizsgálódása keretévé; e helyett elővette a mai magánjogi compendiumok schemáját, s pontról-pontra hasonlítja egybe egyfelől Verböczy tanítását, másfelől a mai jogállapotot. Ezt az így kitűzött feladatot is aztán részint csak egész gépiesen külsőleg végzi el, illetőleg túlnyomóan azt nem is volt szükség elvégezni, mivel ily nagyjából a Hkv. positíója az egyes mai jogtételekhez a compendiumokban is jelezve találhatók.

Már ez a módszer mutatja, hogy szerzőnek semmi érzéke nem volt az iránt, hogy hazai mai jogunkból azon részeket, a melyek kiválóbban impregnálnák, a HK.-tól, mint genetikai

előzménytől, meg tudja különböztetni azoktól, a melyeknek alakulására a HK.-nek különös befolyása nem volt.

Egyáltalán az egész dolgozaton egyéb mint a könyvesinálás technikai szorgalma nem észlelhető. Sem az alapfogalmakban való kellő eruditió. Sem egyes intézmények mélyebb alapjaival való kitartóbb foglalkozásnak semmi jele.

Mint már tavalyi bírálatomban kijelentettem, e feladatba olyan tanuló fogjon, a ki a magánjogi studiumokat néhány féléven keresztül valóban behatni igyekező buzgalommal tanulva, az alapfogalmakat, s a magyar jog átalakulásának fővonásai iránt való tájékozódást kellően elsajátította.

Hogy szerző mindebben még igenis hátra van, azt s ezzel magának a dolgozatnak a színvonalát is eléggé jelezni fogják a következők:

9 old. szerint 1877. XX. t.-cz. fentartotta a serdült kort, mely fugyermekeknel a betöltött 14., leányoknál 12. évvel kezdődik! Hivatkozván I. R. 111. §-ra. Szerző tehát még annyi fáradságot sem vett magának, hogy e címet megnézzé vala, hol is megtalálta volna, hogy a serdültségnek ily nagy különböztetését (14, 12 év) Verböczy csak is az az előtti jogra nézve említi, s még így is azt a Com. Syst., mint a házassuló-képességgel való összezavarást reprobálja. Mai jogunkról pedig mindenki tudja, hogy fiuknál leányoknál épen a HK. ugyanezen Titulusa alapján egyaránt a 12. év a korhatár.

12. old. szerint az ősi és szerzett közti különbséghez „csatolta“ az Ország b. ért. az öröklött jószág fogalmát, holott tudvalevő, hogy amaszt ezzel fölváltotta!

49 old.: ezek szerint a tulajdonjognak (!) tárgyai nemcsak testi dolgok lehetnek, de általunk nem érzékelhető jogok is — mi által e jogok *eszmei dolgokká* lesznek. A köv. old. aztán reményli, hogy ezen *elmélet nem fog meglepetést okozni*, miután az semmi egyéb, mint a jogi személyeknél is előforduló fictionának alkalmazása a dolgok körében! Szóval a testetlen dolgok fogalmát, mely fölött a jogi civilistika már régen napi-rendre tért, mint valami ujságot találja föl!

51, 52, 57, 87. old. s egyéb helyeiből kivehetőleg teljesen tájékozatlan a szerző a 48 előtti ingatlan tulajdonjognak a

viszonya iránt a mai tulajdonjoghhoz. Jelesül azon kétfelől való korlátja iránt a 48 előtti magántulajdonjognak, a mely az adományrendszerben és az ősiségben látható.

53 *old.* azon felfedezést teszi, hogy az 1885. XXIII. t.-cz. a földesuri malomjogot a vizimalmokra „korlátozta.“ Egyéb tekintetben pedig, ugymond, a vizek megszűntek magánjogi jelleggel birni, s ma mindenki, tekintet nélkül a földesur malomjogára, iparhatósági engedély mellett vízi malmot építhet! Az 1880. XXXIV. t.-cz.-ről, mely a gőzmalmodat kivette a földesuri hatóság alól, úgy látszik, nincs tudomása szerzőnek.

57 *old.* szerint tulajdon korlátozások (!): az özvegyi jog, hitbér, s a törvényes osztályrész. A legkülönbözőbb természetű jelenségeknek egészen hamis szempont alatt való összefoglalása.

62 *old.* szerint az ingatlan elbirtoklási idő nálunk 30 s 40 esztendő — az oszt. alapján. Szerző egyszerűen nem vesz tudomást róla, hogy e részben a HK. I. 78. tételei (100, 40, 32 év) érvényesek mai nap is.

70 *old.* már a dologi terhek rovatában találjuk a hitbért, özvegyi jogot. Világos azonban a 72. old.-ból hogy a dologi teher fogalmát összezavarja a dologbeli joggal.

Következetesen összetéveszti a közszerzeményt a hitvestársi örökléssel (l. 131. old.), az öröklési jogról (igényről) azt mondja, hogy az elévülésnek alávetve nincsen (133. old.), a törvényes örökösödést pedig szembeállítja a hitvestársival (127. old.); egyáltalán a magyar örökösödési és házassági vagyonszolgálatnak nemcsak multja, de jelene iránt is oly vastag tájékozatlanságot árul el, a minővel ily feladatra vállalkozni sikerrel csakugyan nem lehetett.

Mindezeknél fogva véleményem oda járul, hogy a pályadíj a pályázónak ki nem adható. Szorgalomdíjat sem javaslok, ezt különösen azért nem, mivel nemcsak a készütségnek, hanem az igyekezet valódi komolyságának a hiánya is egyike a munka árnyoldalainak. A munka, úgyyszólván, eleitől végig nemcsak felületes, hanem hányt-vetett, laza, olykor az érhetlenségig.

Bpsten, 1895 május 3.

DR. ZSÖGÖD BENŐ.

Jelentés az életbiztosítás jogi természete című pályakérdésről.

Tekintetes Kar!

Az „életbiztosítás jogi természete“ című pályakérdésre mindössze egy pályamunka érkezett be: „*S'assurer c'est épargner*“ jelige alatt. Középnegyedrét alak, 138 lap. Be van osztva három római számokkal megjelölt részre, melyek elseje a biztosítás és különösen az életbiztosítás s jogi szabályozásának történetét, a második az életbiztosítás gazdasági jelentőségét, a harmadik az életbiztosítás jogi természetét tárgyalja. Befejezésül még egy függelék van adva, melyben az életbiztosítás külföldi és hazai irodalma soroltatik fel. A munkáról teljes elismeréssel kell nyilatkoznom. Nem, mintha minden tekintetben befejezett tudományos vizsgálat eredménye s hibák és hiányoktól ment volna. Ezt egyetemi pályamunkától nem is lehet várni. Azonban szerzője oly nagy olvasottsággal s annyi önállósággal tárgyalja a kérdést, a mely egyetemi hallgatónál szinte bámulatba ejt s a mely arra a reményre jogosít, hogy jogi irodalmunk idővel benne jeles munkást fog nyerni. Maga is igéri, hogy az életbiztosítás terjedelmesebb monografiáját fogja elkészíteni azon esetre, ha dolgozata az illetékes bíráló tetszését s a kitűzött pályadíjat kiérdemelné. Ez csakugyan áll s azért már a buzdítás végett is a *kitűzött pályadíjat kiadandónak véleményezem.*

Budapest, 1895 ápril 17-én.

DR. NAGY FERENCZ.

A bírálathoz hozzájárulok.

Budapesten, 1895 május 6 án.

KOVÁTS GYULA.

Bírálat a közjogi pályaművek felett.

Véleményes jelentése az 1894/95. iskolai év 10. számú pályátételére pályázó művek bírálóinak.

A kérdéses jutalomtétel a magyar közjogból és a politikából: „A ministeri kormányzat és felelősség intézményének fejlődése és jelenlegi állása általán, és a magyar közjog szerint.“ Jutalma a Schwartner-alapból 360 frt.

Beérkezett 3 pályamű:

Az I-ső „Egészen új politikai tudomány kell stb.“ Toqueville-jeligével.

A II-ik „Sed quis custodiet ipsos custodes?“

A III-ik „Justitia est regnorum fundamentum“ jelige alatt.

Az I-ső számú, közép 4-edrét, 176 lap. Rendszere nincs megelőzőleg feltüntetve, sőt valamelyes felosztás sem, hanem egyfolytán discursive fejtegeti a kérdést római számokkal megkülönböztetett szakaszokban.

Az I-ső szakaszban az intézmény fejlődését adja 53 lapon, mindkét intézményt a ministeri kormányzatot és felelősséget egynek veszi s kivált Angliában kíséri figyelemmel fejlődését, ügyet vet ugyan Svédországra és Arragoniára is, de beható tárgyalás nélkül.

A II-ik szakaszban az intézmény jelenlegi állását tünteti fel általán (54—108-ik lapon), a III-ik szakaszban Magyarországról szól, (109—124. lapon) s itt kutatja az intézmény fejlődését 1848-ig.

Majd egy IV-ik szakaszban az 1848-iki s további fejlődést 1867-ig (125 - 140. lapon).

Egy V-ik szakaszban pedig jelen állását a magyar köz-jog szerint (141—176. lapig) adja elő.

Az általa felhasznált irodalomból keveset idéz, úgy látszik hogy általán kevés irodalmi tanulmányt tett, különösen a külföldi irodalmakban.

A történeti fejlődés Angliában nincs hibásan jellemezve, de kissé felületesen, hasonlíthatlanul gyengébben mint a II-ik számú dolgozatban. A II-ik szakasz az intézmény jelenlegi állása, kétségtelenül a mű legsikerültebb része; elemzi itt az államfő, az országgyűlés, a kormány funkcióját, abból indulván, hogy a fejtegetett intézmény azok összhangjának biztosítására való; szól továbbá itt az alsóbb hatóságokról; a katonaságról s a kényszerjogról; a ministeri felelősségről; a költségvetés megszavazásáról; az önkormányzatról s a bírói hatalomról.

Mind a történeti fejlődés, mind a jelenlegi állás kifejtése

azonban hiányos, mert csak némely korlátolt egyeduralkodó országokra van tekintettel, de e téren is Olaszországot s Németországot ignorálja, s a köztársaságokat, mint Franciaországot és az észak-amerikai szabad államokat, szintén figyelmen kívül hagyja. A fejtegetés továbbá, noha az említett alapeszméhez mérve helyes és világos, mégsem eléggé beható és kimerítő, s nem menthető fel teljesen a felületesség vádja alul. A magyar fejlődésre nézve (a III-ik és IV-ik szakaszban) megjegyzendő, hogy a főhatalom kifejlődése, s annak két tényezője (a király és nemzet) közötti megoszlása dolgában csak felületesen, a történeti kézikönyvekben előadott felfogás szerint írt; maga semmi különös tanulmányt nem tett, semmi új eszmét nem producál. Sőt a nádori intézményben keresett s ápoltt alkotmány-garantiát sem fejt ki.

A kormány felelősségének fejlődésében felemlíti a III. András és II. Ulászló törvényeit, és azoknak túlzott jelentőséget tulajdonít. Ugyanezen hibába esik a másik két pályamű is. Nemzeti büszkeségükben a felett, hogy Magyarország a király tanácsosai felelősségének intézményét korábban fejtette ki mint más nemzetek, nem veszik észre a szerzők, hogy e törvények nem képezik valamely rendszeres fejlődés stadiumait, sem nem nyilvánulásait a nép állandó s rendszeres alkotmányos törekvésének az irányban, hogy a végrehajtó hatalom a törvényhozó alá rendeltessék; hanem hogy azok csak ötletszerű és sikertelen kísérletei az akkor éppen elgyengült királyi hatalomnak, és a nem eléggé szilárdul szervezett, s nem eléggé erős köznemességnek az oligarchák féktelensége ellen a rendet és törvényességet helyreállítani és megvédeni. Nem veszik észre, hogy mindkét alkalommal nem a nemzet összessége küzd a korlátlan királyi hatalom ellen, hanem hogy éppen akkor a királyi hatalom nagyon mélyen süllyedt, s éppen nem törekszik másra, mint saját törvényes tekintélyének, s a tisztességes kormányzat lehetőségének helyreállítására. A mikor pedig utóbb a királyi hatalom helyreállt, az ismét oly erőssé lett, hogy a végrehajtó szervek felelősségére való törekvésnek semmi nyoma sincs többé. A miért e törvények, melyek különben egymással semmi összefüggésben nincsenek is, nem mond-

hatók intézmények fejlődésének; s nem állíthatók párhuzamba az angol vagy svéd ily irányú fejlődéssel; legfeljebb csak annak a bizonyítására szolgálnak, hogy a magyar szabadságszerető nép volt mindig, s az alkotmányos formák és intézmények iránt a régiebb időkben is érzékkel bírt. A kifogásolt felfogás pedig a régi magyar társadalom osztályainak, és az állam hatalmi tényezőinek mind szervezetét, mind hatalmi viszonyát s így a magyar régi történetet félreérti.

A mit szerző a 48-iki törvények közvetlen előzményeiről, s magukról e törvényekről mond a IV-ik szakaszban, az igen felületes, minden behatóbb elemzés és kritika nélküli elbeszélésnél nem egyéb. Nem sokkal jobb az V-ik szakasz, az intézmény állásáról a jelenlegi magyar közjogban. Majdnem csupán a törvények részletezésére, s az előbbieket ismétlésére szorítkozván. De még e téren is sajátságosan éppen azt a törvényt nem idézi, illetve annak azt a rendelkezését nem emeli ki, mely a solidaris ministeri kormányzat s így a parlamentaris kormányzat receptiójának egyetlen külső kifejezése tételes törvényeinkben, t. i. a miniszterek kinevezéséről szóló 1848-as, az 1867-ik évben ismételt törvényt, mely szerint a miniszterek csak az elnök ajánlatára nevezhetők ki. A magyar intézmény specialis nemzeti jellegének meghatározását nem keresi, hanem azt csak mint az általános minta egy példányát tünteti fel.

Írálya jó és világos.

Az egész megfontolással, világosan, józan ítéllettel írott s eléggé határozottan construált értelmes dolgozatnak nevezendő; de csekélyebb tanulmányra és öngondolkodásra vall, kevésbé behatóan tárgyalja az intézménynek mind történeti fejlődését, mind jelen állását, különösen Magyarországon, sem hogy igénynyel bírna arra, hogy ily nagy s szokatlan pályadíjra ajánltathassék.

A II-ik számú pályamű közép 4-rét 324 lapon, feloszlik bevezetésre és három részre. A bevezetés 3—6. lapon jogbölcséleti elmélkedésből áll, Buckle, Pulszky Ágost és Guizot idézésével.

Az I-ső rész az intézmény fejlődése történetét, és jelen állását foglalja magában Angliában 8—168. lapon.

A II-ik rész ugyanazt Svédországban 169—256-ik lapon.

A III-ik rész az intézmény előzményeivel foglalkozik azokban az országokban, a hol annak kifejlődése megakadt; azaz: Arragoniában, és Magyarországon; Franciaországra, Olaszországra, Németországra, az észak-amerikai szabad államokra ki nem tér; valamint nem is fejtegeti az intézményt összehasonlítólág, vagy magában, az egyes országoktól elvonatan, és nem fejtegeti azt a jelen magyar közjog szerint sem.

Egyik részét a kérdésnek tehát bevallottan nem oldja meg. Előszavában azzal mentvén e mulasztását, hogy ez időből kifogyott, és késznek nyilatkozván, hogy azt, azaz az elhagyott részt, ha arra az egyetemtől megbízást kap, később pótolja.

Az irodalmi tanulmány, melyre vall, jóval nagyobbak látszik, mint az I. számú dolgozaté, s a külföldi irodalmak néhány alkotmánytörténeti s bölcséleti standart munkája gondos áttanulását mutatja. Irálya tiszta és világos.

Fényoldala az angol alkotmánytörténet szép, világos és igen értelmes előadása. Világos és beható a svéd is, csakhogy túlságos részletesnek s hosszúnak mondható, mert Svédországnak ezen intézmény általános kifejlődésére és elfogadására jelentékeny befolyása nem volt. Sajnosan nélkülözzük azonban a többi nagy alkotmányos államoknak s különösen a köztársaságok közjogának e részbeni fejtegetését; valamint az intézménynek magában, elvonatkoztatva az egyes államok konkrét különszerűségeitől, elemzését s kritikai méltatását.

A magyarországi fejlődési előzmények közt méltatja szerző a nádori intézményt, anélkül azonban, hogy azt s annak gyakorlati fontosságát a különböző korszakokban, az akkori végrehajtó hatalmi szervezettel összevetve, behatóbban vizsgálná. A főszólt ő is, mint az I-ső számú dolgozat szerzője, a III. András és II. Ulászló-féle törvényekre helyezi, ezeknek jelentőségét szerfelett túlozván, úgy, hogy az ő felfogására is ugyanazon bírálat talál, a melyet az I. számú dolgozat e hibájáról elmondtunk.

Történeti fejtegetései, e hibától eltekintve, valamint az intézmény jellemzése az angol közjog szerint, csakugyan jeles, s kétségtelenül oly értelmes, tiszta felfogásról, és konstruáló,

előadói tehetségről tanuskodik, hogy igyekezete legalább is dicséretre méltó.

A díjat azonban a dolgozatnak odaitélni nem lehet, mert a kérdést nem fejtette meg teljesen; annak egy nagy s talán a nehezebb részét, melyben épen saját beható elemzését s önálló elmélkedését érvényesíthette volna, megfejtetlenül hagyván.

A III-ik számú mű közép 4-edrét 204 lapon, feloszlik hat fejezetre. Az első, mint előszó, 8 lapon a kérdést taglalja és azt transformálja „Az európai közjog egy alkotmányos garanciája” cziműre; noha a kérdés ilyenén formulázása, illetőleg transformálása azt némileg átalakítja, a mit maga is érezni látszik, midőn a VI-ik fejezetben a ministeri kormányzat előnyeiről értekezik a dikasteriális rendszer felett.

A II-ik fejezetben 32 lapon „visszaélés és civilizáció” cím alatt szól az alkotmányos fejlődésről. Az egész fejezet szellemes, de kuszált, rendszer nélküli elmefuttatás sok irodalmi idézettel. — A III-ik fejezetben (34—44. lapon) szól az alkotmányos garanciákról hazánkban és Európában, körülbelül ugyanazon módon; a IV-ik fejezetben „A ministeri felelősség elvének alkotmánytörténeti előjátékait” fejtegeti, az egyes államokban, különösen hazánkban. E rész foglalja magában a történeti fejlődést a 44—112. lapig.

Szintén csak Angliáról, s kivált erről; Svédországról, Arragonia- s Magyarországról szól; a többi országokat, monarchiákat s köztársaságokat egyaránt nem vizsgálja sem itt, sem az intézmény jelen állása fejtegetésében. De e fejlődés története is sokkal gyengébb, mint a II-ik számúban, sőt még az I-ső számúban is. Helyenként felületes és rapsodikus s majdnem érthetlenné válik; mindenütt azonban sok, többé-kevésbé szellemes idézettel van díszítve.

Az I-ső és II-ik számú dolgozatnál kifogásolt túlzást a III. András és II. Ulászló vonatkozó törvények jelentőségére nézve szerző sem kerüli ki; a miért az azokról előadott bírálat e tekintetben itt is helyet talál.

Az V-ik fejezetben azt a kérdést tárgyalja, hogy „mikép biztosítja az alkotmányt a ministeri felelősség? 112—166. lapig.

Vegre a VI. fejezetben a ministeri kormányzat előnyeiről szól a dikasteriális felett.

Irodalmi tanulmányai, igen sok idézete daczára, nem oly kiterjedtek, mint a II-ik számúé, s úgy látszik ő csak a magyar s némileg a német irodalomból merített. Irálya nem rossz, de szintoly nyughatatlan és határozottság nélküli, mint elmékedései.

Az egész dolgozat oly benyomást tesz, mintha szerző, kinek tehetségét és olvasottságát elvitatni nem lehet, nagyon is gyorsan dolgozott volna, a miért fejtegetéseiben hiányzik a rendszeresség és megfontoltság, némely helyütt a világosság is, s előadása némileg kapkodóvá és felületessé válik.

Mind e hiánya miatt, e mű, noha mint mondók, szerzőtől a magyar s magyarra fordított külföldi irodalom tanulmányozását és a közönségesnél jelesebb tehetséget el nem lehet tagadni, formális kitüntetésre sem ajánlható.

Végül abban pontosítjuk össze véleményünket, hogy a díj ezúttal ki ne adassék, hanem a jövő évben ugyanazon kérdésre tűzessék ki, ez alkalommal pedig a II-ik számú pályamű „Sed quis custodiet ipsos custodes“ jelige alatt díszre kitüntessék; megjegyezvén, hogy, ha a szerző nevét kihirdettetné, úgy ő a jövő évi pályázatban jelen pályaművének kiegészített másodkiadásával részt nem vehetne.

Budapesten, 1895 május 6-án.

DR. LECHNER ÁGOSTON.
CONCHA GYÖZÖ.

Véleményes jelentése

az 1894/5. iskolai év 11. számú jutalomtételére pályázó művek bírálóinak.

A kérdéses jutalomtétel a 11. szám alatt, a magyar közigazgatási jogból és a közigazgatási tanból: „A kisajátítás jogintézménye, annak fejlődése, célja, alapja és szabályzatának főbb elvei; különös tekintettel a magyar törvényhozásra.“ Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

Beérkezett két pályamű. Az I. számú „Labor omnia vincit”; s a II-ik számú „A szabadságnak mindazon korlátozása, melyet stb. Deák Ferencz” jelige alatt.

Az I. számú közép 4-rét 167 lapon, bevezetésből, öt fejezetből s egy függelékből áll. A bevezetés tárgyalja a kisajátítási jog fogalmát; a fejezetek közül egy-egy a kisajátítási jog fejlődését; alapját; célját; a kisajátítást mint jogintézményt s annak főbb tényezőit; a kisajátítási eljárást s a kártalanítást; végre a függelék: az ideiglenes és rövid uton való kisajátítást.

A tagozat formailag tisztán és szabatosan van keresztül-vive. Tartalmilag a tudományos alapvető elméleten kívül, a külföldi és magyar vonatkozó törvényhozás fejlődése és jelen állása van előadva.

A kérdés tehát meg van fejtve formailag. Az irodalmi tanulmányok különösen a német irodalom köréből valók. Alapfelfogásra nézve Stein Lőrincz elméletét követi. Irálya eléggé világos és folyékony.

Mint kisebb-nagyobb hiány felemlítendő, hogy az alapvető általános társadalmi fejlődés magyarázata Stein Lőrincz nyomán fel van ugyan említve, de nincs eléggé kifejtve, a mennyiben a rokon mentesítések, felszabadítások és megváltások nincsenek kellőleg jellemezve; hogy továbbá, s ez talán inkább esik kifogás alá, a magyar tételes törvényhozás csak elő van adva, a külföldivel összehasonlítva, de sem történeti előzményeiben, sem jelen állásában nincs kellőleg méltányolva, hiányzik ugyanis annak kritikai megvilágítása a különleges magyar viszonyokra való tekintettel, sőt itt-ott még teljesen nincs is idézve; így azon törvények felsorolása, a melyek különleges kisajátítást engednek, nem kimerítő.

A II-ik számú dolgozat szintén közép 4-rét 181 lapon, egy bevezetésből három szakaszban, és 7 czímből áll. A bevezetés az általános állam- s közigazgatástani alapvetést, a fejlődés történetét; a kisajátítási jogintézmény alapját, célját és fogalmát tárgyalja, 65 lapon. A címek egyenként a kisajátítás alanyait, tárgyát és eseteit; a kártalanítást; a kiterjesztést és visszavásárlási jogot; az eljárást; az ideiglenes és

rövid uton való kisajátítást; végre a kisajátítási jog következményeit s megszűnését foglalják magukban.

A tagozat, noha nem hiányzik, formailag nincs annyira feltüntetve, mint az I-ső számú dolgozatban, s az előadás inkább folytonos, discursiv.

A felhasznált irodalmi anyag körülbelül ugyanaz, mint az I-ső számúnál, s szerző alapfelfogása szintén Stein Lőrincz elméletén sarkal. Az irány s a nyelvezet szabatos, világos, határozott s jó magyaros zamatú. A kérdést mind elméleti, mind tételes részében szintén megfejtí; csakhogy ez a dolgozat sem kerülí ki az I-ső számú ellen emelt kifogásokat, mind az általános társadalmi fejlődés tárgyában, melyet ugyan behatóbban tárgyal, de még sem teljesen magyaráz; mind a magyar törvényhozás nem kimerítő felemlítése és kritikai méltatása dolgában.

Összehasonlítva a két dolgozatot, kétségtelen, hogy mindkettő ugyanazt a dicséretes buzgalmat mutatja, s körülbelül ugyanazon fény- s árnyoldalokkal bír; mégis a II-ik számúnak világos határozottsága, melylyel tételeit felállítja, okoskodásainak biztossága, melylyel a kérdéseket fejtegeti, valamint szabatos irálya némi felsőbbbséget ád, mintha érettebb megfontolást s biztosabb ítéletet bizonyítana. De az I-ső számú is komoly tanulmányra s nem közönséges tehetségre vall. Minél fogva véleményünk s javaslatunk az: hogy a II-ik sz. dolgozatnak, „A szabadságnak mindazon korlátozása, melyet stb. Deák“ jeligével, a díj odaitéltessék; az I-ső sz. dolgozat „Labor omnia vincit“ jelige alatt, pedig dicsérettel kitüntetessék.

Budapest, 1895. május hó 3-án.

DR. LECHNER ÁGOSTON.

DR. MARISKA VILMOS.

Az egyes és kettős valuta elméletéről kiírt kérdésre két pályamunka érkezett be. A pályázók azonban nem bocsátkoztak eléggé az anyag tanulmányozásába; innét a tájékozottság és tárgyalás hiányossága. Már a dolgozatok rövidsége kizárja,

hogy a kérdést behatóan ismertethessék. A Széchényitől vett mottóval ellátott dolgozat elemző képességről és elméleti érzékről tanuskodik; azonban jóformán teljesen hiányzik az ily kérdések tárgyalásánál nélkülözhetlen statisztikai, történeti és irodalmi anyag. A felfogás is helyenként zavaros. Az anyag aránytalan beosztása is hiány, mert az összesen 93 kis lapra terjedő dolgozathoz 23 lap az általános bevezető fejezetre, 15 lap a német valutareformra esik; a tulajdonképi pályakérdés tárgyalására tehát összesen 55 kis lap jut. A Horatiusból vett mottóval ellátott dolgozat világosabb, több induktív anyagot tartalmaz, ellenben annyira a felületen mozog, hogy a tárgy tudományos átértéséhez nem jut el.

Budapest, 1895 április 20.

FÖLDES BÉLA.

Pályakérdés.

Az egyházi házasság vonatkozása a polgári házassághoz, különösen a házasságkötés módját illetőleg.

Pályamunka kettő érkezett be. Az egyik: „Lainez“, a másik: „A jog hatályossága nem a mögötte rejlő kényszertől függ“ jelige alatt. Az előbbi 52 irott, az utóbbi 92 ugyancsak irott lapra terjed.

Bírálat.

A „Lainez“ jelige alatt készült dolgozat tárgyát nem öleli fel eléggé, mit már az tanusít, hogy csak 52 oldalra terjed. Ezenkívül inkább theologiai, mint jogi olvasottságról tanuskodik. A mi a jogforrások tartalmára való hivatkozásokat illeti, ezek sem mindig megfelelők. A „Quas vestro brevère“ nézve azt mondja, hogy ebben az mondatott ki, „hogy a vegyes házsságoknál Magyarországon a protestánsokra nézve mindig az ante tridentinum az irányadó.“ Itt a breve a külön kiadott államtitkári utasítással (instructio Lambruschiniana) tévesztetik össze. A breve szól a vegyes házasság tiltó akadályának mibenlétéről s azon feltételekről, melyek fenforgása esetén a vegyes házasság megáldható. Megjegyzendő, hogy az értekezés főleg a polgári s egyházi törvényhozás legislatorius

uton való egyeztetéséről szól, nem annyira a tényleges vonatkozásokat emeli ki.

Ugyanezen hibában szenved a másik pályamunka is, mely „A jog hatályossága nem a mögötte rejlő kényszertől függ” jelige alatt nyújtatott be.

E dolgozat már terjedelmesebb s a jogi irodalmat is eléggé ismeri és használja, csak hogy az előbbihez képest kevésbé van jól megírva s itt-ott pongyola is. Előnye, hogy a protestantismus viszonyát a polgári házassághoz jobban tárja fel.

Mindkét dolgozat arra vall, hogy azokat a felvetett kérdés iránt érdeklődő és tehetséges egyének írták. Reményelhető, hogy a felvetett kérdés őket tovább is foglalkoztatni fogja. A pályadíjat kiadhatónak nem vélem s azt indítványozom, hogy a kar a kérdést nagyobb díjjal újra tűzze ki.

Budapesten, 1895. május 6-án.

DR. KOVÁTS GYULA.

III. Az orvosi karnak jelentése.

A budapesti kir. egyetem e. i. rectora ő nagyságának

Budapesten.

Szerencsénk van Nagyságodat értesíteni, hogy az 1894/5: tanévre hirdetett egyetemi pályakérdésekre történt pályázat eredményei a következők:

1. **Az élettanból** kitűzött pályakérdésre:

„Megvizsgálandó az éhező és jóllakott állat gyomor- és bélhámjának szerkezete,

jutalma a Pasquich-alapból 70 frt“,

egy pályamű érkezett be „*Omne principium grave*” jeligével.

Pályázó a kitűzött kérdést teljes sikerrel, önállóan kutatta. Kíváncsú lett volna a regeneratiót több esetben vizsgálni és pedig oly eljárásokkal, melyekkel a sejtszaporo-
dás és sejtképződés direkte kimutatható. — Ez irányban kiegészítve és kellően átdolgozva, a munka közölhető lesz és a buvárok figyelmét nyilván magára fogja vonni.

Ez alapon a kitűzött pályadíj odaitéltetvén, a jeligés levélke felbontása után a munka szerzőjéül *Scholtz János* IV-ed éves orvostanhallgató neve tűnt ki.

2. A gyógyszertanból kiírt pályakérdésre:

„Vizsgáltassék meg, mily szöveti változásokat okoznak a különböző szívmergek a szívbeli gangliumokra, jutalma a Pasquich-alapból 70 frt“, szintén egy pályamunka érkezett be „*Microcosmos*“ jeligével.

Pályázó a digitalint, atropint és muscarint vette vizsgálat alá, ezekkel mérgezve kutyákat. A megölt állatok szívduczeit Nissl-féle kezeléssel, de más festéssel is górcsőleg megvizsgálta s a nem mérgezett állatok duczaival hasonlította össze. Ezen összehasonlító vizsgálataiban igen óvatosan járt el, tekintetbe vevén azon kifogásokat, melyek ezen kezelési methodus által nyert képek eddigi értelmezését illetőleg újabb időben felhoztak. Szerző készítményei, melyek szinte tökéletes ügyességgel vannak előállítva, a szövegbeli leírásoknak híven megfelelnek s teljesen beigazolják szerző állításait. A mellékelt rajzok nem ily meggyőzőek. A dolgozat eredményei következők: 1. a kutya szívducz-sejtjeiben a Nissl-féle festéssel előtűnő typicus chromatin-szerkezet van. 2. Ezen chromatin-szerkezet bizonyos szívmergek behatására megváltozik. 3. Digitalinra az idegsejtek semmi elváltozást nem mutatnak. 4. Atropin-mérgezésnél a chromatin elvegyül a paraplaszmában; a mag eleinte éleesebben tűnik szembe. Nagyobb fokú mérgezésnél a sejtek homogenisatiója- és transparentiájának csökkenése látható. 5. Muscarin-mérgezés kisebb fokánál a chromatin durva rögösödése, nagyobb fokánál a fent leírthoz hasonló homogenisatio észlelhető. 6. Nagyobb fokú degenerációknál a pericellularis rés megnagyobbodik a sejtek retractiója folytán. Ezek szerzőnek készítményekkel megvilágított leletei, melyekből egyelőre még nem von további következtetéseket. Az egész dolgozat kiváló szorgalom, szakértő ügyesség és józan felfogás productuma. Megírva irodalmi színvonalon van.

Pályamű a kitűzött pályakérdésre érdemesnek találtatván, a jeligés levélke felbontatott. A munka szerzői *Deutsch*

László és Konrád Béla V-öd éves orvostanhallgatók, kik között a pályadíj egyenlő arányban felosztandó.

3. A sebészetből kitűzött pályakérdés a következő volt:

„Irassanak le a lymphoma alakjai, fajai, különös tekintettel a lymphomának egyszerű (simplex hyperplastica) és gümős elszajtosodó alakjaira, ez utóbbinak pedig kóroktana, kórodai jellegzése differentiális diagnostikája s gyógykezelési módjai,

jutalma a Pasquich-alapból 70 frt“;

beérkezett egy pályamunka *Chirurgiae effectus inter omnes medicinae partes evidentissimus*“ jeligével.

Szerző legnagyobb súlyt fektetett a feladatnak megfelelően a gümős lymphomákra és e kérdés tárgyalásában úgy az ide vonatkozó irodalom gondos tanulmányozásának, mint a leírásokban klinikai megfigyelésnek, a kóros szövetváltozások áttanulmányozásának annyi jelét adja, hogy ezek alapján neki a pályadíj odaitéltetett.

Hogy a többi lymphoma-alakok leírása és a differentiál diagnostika kevésbé sikerültek, azt inkább a kérdés természetéből folyó nehézségnek és a szerző rövid klinikai tapasztalásának kell betudni, úgy, hogy e körülmény a pályamunka értékét le nem rontja.

A felbontott jeligés levélke szerint a pályadíjjal jutalmazott munka szerzője: *Trebits Gyula, IV-ed éves orvostanhallgató*.

4. A közegészségstanból Pasquich-féle 70 frtos jutalomdíjjal kitűzött pályakérdésre a kitűzött határidőig pályázat nem érkezett be.

5. A törvényszéki orvostanból Pasquich-féle jutalomdíjjal két pályakérdés volt kitűzve; az egyik:

„Az 1883–1893. közötti decenniumban, a Budapesten előfordult erőszakos halálnemek statisztikai feldolgozása, különös tekintettel az oki mozzanatokra“;

a másik:

„Kísérleti tanulmányok alapján deríttessék ki a higcarbolsavoldatok mérgező hatásának oka és módja.“

Az első pályakérdésre beérkezett egy pályamunka: „Nulla

dies sine linea“ jeligével. — A második pályakérdés meddő maradt.

Pályázó a kitűzött kérdést anyagára és kidolgozására sok hiányossággal kezeli ugyan, de a szorgalom és a fáradtságos munka jutalmazásra méltó, miért is a kitűzött pályadíj odaiteltetett.

A jeligés levélke felbontása után kitűnt, hogy a munka szerzői: *Wohlheimer Gerzson és Offner Oszkár III-ad éves orvostanhallgatók*, minélfogva a pályadíjban egyenlő arányban részesítendőek.

6. A **boncztanból** Pasquich-féle jutalomdíjjal kitűzött pályakérdésre a kitűzött határidőig pályázat nem érkezett be.

7. Az **elmekórtanból** kitűzött pályakérdésre: „Irassanak le az ideg- és elmebetegnél található szervezeti degeneráció tünetei, különös figyelemben részesítendő a koponya, szem, fül és fogak állapota,

jutalma a Pasquich-alapból 70. frt, egy pályamunka érkezett be „*Küzdj és bízza bizzál*“ jeligével.

A pályamű írója feladatát tudományos komolysággal és és nagy szorgalommal oldotta meg. Alaposan áttanulmányozva az idevágó irodalmat, átvizsgált összesen 119 ideg- és elmebeteg és fáradtságos buvárlatának eredményeit elég tömören, világosan és áttekinthetően írja le. Munkálatának különös érdeme az exakt vizsgálati modor, a keresetlen egyszerű leírás és kerülése mindannak, mi szigorúan tárgyhöz nem tartozik. Pályázó tehát feltétlen dicséretet érdemel és neki a pályadíj odaitelendő volt. — A felbontott jeligés levélke szerint a munka szerzője *Németh Ödön V-öd éves orvostanhallgató*.

8. A **kórszövettanból** kitűzött pályakérdések közül négy meddő maradt; egy:

„Pontos szövettani vizsgálata a csontoknak az úgynevezett Rachitis foetalisnál, az erre vonatkozó góresövi készítmények melléklésével és a nevezett betegség fölötti legújabb nézetek méltánylásával,

jutalma az *Arányi*-alapból 60 frt“, szerencsés megoldást nyert a beérkezett egy pályamunkával; jeligéje „*labor omnia vincit*“.

Újat a pályamunka — mint az a kérdés complicáltabb volta, az idő rövidsége s az észlelési anyag ritkasága mellett csak természetes, — nem nyújt. Viszont azonban a szerző véleményeinek tömkelegében saját vizsgálatokkal törekedett magának nézetet alkotni s ezek eredményeként kilencz rajzot s ügyességről tanuskodó mintegy 50 göröcsői készítményt mellékel, melyekre leírásaiban részletesen hivatkozik. Habár szerző tárgyalásának módja kissé nehézkes és ismétlődésekbe eső, habár a saját leletek s bő irodalmi adatok szerves egybeforrasztásában még gyakorlatlan, sőt stylusa sem kifogástalan, úgy, hogy a dolgozat jelen alakjában, pl. sajtóbeli közlésre még nem érett, mégis a leírások és praeparatumok összevetéséből kiderül, hogy szerző helyesen tud göröcsőileg észlelni s a látottakat érvelésre alkalmas módon bírja csoportosítani. Ezen érdem, valamint a kifejtett szorgalom alapján, mely gondos rajzaiban, szép készítményeiben s az irodalom alapos áttanulmányozásában nyer kifejezést, a díj szerzőnek odaítéltetett.

A jeligés levélke felbontatván, kitünt, hogy a munka szerzője: *Rácz Ödön V-öd éves orvostanhallgató.*

A *Senger Katalin*-alapítványból a szemészet, közegészségtan és bőrkórtanból kitűzött pályakérdések meddők maradtak.

9. A **belgyógyászatból** kitűzött pályakérdésre:

„A szív incompensationak nevezett tünetcsoport lényegének magyarázata és előidéző okai s az ebből levonható therapeutikus irányelvek,

jutalma 260 frt“,

szintén egy pályamunka érkezett be „*principiis obsta*“ jeligével.

Tekintve, hogy a kitűzött téma az irodalomban sokoldalú s könnyen hozzáférhető tárgyalásai alapján annak, a ki fáradságot vesz magának az olvasásra, nem okoz nehézséget s legalább bizonyos határig egyetemi hallgató által is megoldható, de a jelen munka által még csak megközelítő megoldást sem nyert, s tekintve, miszerint a pályázat föltételei szerint a pályadíj csak abszolút becsű munkának adható ki:

a „principiis obsta“ jeligéjű pályamű *jutalmazásra ítéltető nem volt.*

10. A szülészetből kitűzött pályakérdésre:

„Állapíttassanak meg klinikai észlelések alapján az újszülött és függelékeinek fejlődési viszonyai (hosszúság, súly és más méretek) a terhesség különböző szakaiban, tekintettel az anya testi fejlődésére és azokra a változásokra, melyeknek a magzat teste szülés következtében alá van vetve,

jutalma 260 frt“, — szintén egy pályamunka érkezett be „*labor omnia vincit*“ jeligével.

A pályázó észleléseinek súlypontját a fejméretekre fekteti s nem tagadhatni, hogy úgy ezeknek, mint a többi szóba jövő méreteknek összehasonlítása az anyák és egy csoport apák méreteivel, elég jelentékeny anyag alapján elismerésre méltó és minden esetre számba veendő eredményre vitte. — S itt különösen kiemelendők azon észlelései, melyek apákra vonatkoznak, a mikhez hasonlókat az irodalomban csak elvétve találni. Az a körülmény, hogy eredményei nagyjában a szerzőkével megegyeznek, vizsgálatainak megbízhatóságáról tanúskodik; a hol elütők, ott valószínűen csekélyebb anyaga játszik közbe. Kitűnik azonban a dolgozatból az is, hogy a szerző a felvetett kérdésnek azt a részét, a mely a terhesség különböző szakaira vonatkozik, vagy teljesen félreértette, vagy nem vette tekintetbe, a midőn a terhesség „különböző szakai“ alatt csak érett, korai és néhány éretlen magzatot ért, a helyett, hogy a kérdés intentiójának megfelelően az egyes hónapokkal foglalkozott volna és ez időszakok megállapítására minden rendelkezésre álló adatot (időszámítás, méret stb.) felhasznált volna. Innen van, hogy a szerző dolgozata a pályadíj odaítélésére igényt még nem tarthat.

Tekintettel azonban azon rendkívüli nagy munkára, melyet szerző az adatok összehordására fordított s melyeket bizonyára kellően is felhasznált volna, ha nem, aránylag rövid időhöz kötött pályamunkát kellett volna írnia, hanem egy szabadon észlelő és időben nem korlátolt dolgozatot, — az orvostudományi tanártestület szerző munkakedvét továbbra is ébren tartani s munkája folytatására őt serkenteni óhajtván,

a munkát dícséretben részesíté. A jelíges levélke megsemmisítettett.

Budapest, 1895. ápril 30., az orvoskari tanártestület VIII-ik r. üléséből.

BÓKAY,
e. i. jegyző.

HÖGYES,
e. i. dékán.

A budapesti kir. egyetem e. i. rectora ő nagyságának

Budapesten.

Vonatkozással Nagyságodnak 1530/895. IV./2. sz. átíratára, ide mellékelve szerencsénk van áttenni:

1-ör az 1894/5 tanév pályázatainak eredményére vonatkozó jelentést és

2-or az 1895/6. tanévre kitűzendő pályakérdéseket.

Egyszersmind Nagyságodnak becses tudomására juttatjuk, hogy az idei pályabonczolatoknál az Arányi-alapból kiadandó *első díjat* (40 frt) az első sorban legjobb bonczjegyzőkönyveért: *Gebhardt Ferencz* V-öd éves orvostanhallgató, a *második díjat* (20 frt) a másodsorban legjobb bonczjegyzőkönyveért: *Konrád Béla* V-öd éves orvostanhallgató nyerte el.

Budapest, 1895. április 30., az orvoskari tanártestület VIII-ik r. üléséből.

BÓKAI,
e. i. jegyző.

HÖGYES,
e. i. dékán.

A budapesti kir. egyetem e. i. rectora ő nagyságának

Budapesten.

Vonatkozással Nagyságodnak 1539/1895. IV./2. számú átíratára szerencsénk van értesíteni, hogy a *Jendrassik-féle alapítványból* kiadandó 100 frtnyi jutalomdíjra, mely a folyó tanévben oly orvostanhallgató részére adandó ki, ki az előző négy évi időközben az élettan, vagy ép szövettan körébe vágó

és tudományos becsű dolgozatot írt, az orvostan tanártestület nyílt pályázatát hirdetett.

A kitűzött határidőn belől egy pályamunka érkezett be: „Adatok a gyomoremésztéshez“ czímen *ifj. Klug Nándor* orvostanhallgatótól.

Tekintettel azon körülményre, hogy pályázó e munkájában önálló gondolkozást, buvárlati hajlamot és képességet, vizsgálati jártasságot árul el, vizsgálataival a gyomoremésztést illető ismereteinket kibővíti, — a pályadíjat az orvostan tanártestület neki odaitélte.

Budapest, 1895. ápril 30, az orvostan tanártestület VIII-ik r. üléséből.

BÓKAI,
e. i. jegyző.

HÖGYES,
e. i. dékán.

A budapesti kir. egyetem e. i. rectora ő nagyságának

Budapesten.

Vonatkozással Nagyságodnak 1538/895. IV/2. sz. átíratára, szerencsénk van értesíteni, hogy a *Rupp*-féle alapítvány 100 frtnyi kamatját, mely oly *negyed- vagy ötödéves* orvostanhallgató jutalmazására fordítandó, ki helyes magaviselet mellett sikeres tanulmányozás és valamely orvosi vagy ilyenekkel rokon szakmában ügyessége által tüntette ki magát, — az orvostan tanártestület alólírt ülésében a $\frac{1}{2}$ alatt mellékelt minősítvényi táblázat alapján *Reisz Oktávián* V-öd éves orvostanhallgatónak ítélte oda, ki kifogástalan magaviselet és jeles előmenetel mellett, különösen a kórbonezstan körében kifejtett ügyessége által tünt ki.

Budapest, 1895. ápril 30, az orvostan tanártestület VIII-ik r. üléséből.

BÓKAI,
e. i. jegyző.

HÖGYES,
e. i. dékán.

IV. A bölcsészeti karnak jelentése.

Nagyságos tudomány-egyetemi Rector Úr!

A bölcsészeti karnál a folyó tanévre hirdetett és lejárt pályázatok eredményéről, a tanártestület mai ülésében hozott határozatok alapján, szerencsém van a következő tiszteletteljes jelentést tennem.

A *Magyarország történetéből, a magyar oklevéltanból, az ókori egyetemes történelemből, a csillagászatból, a sémi nyelvészetből* s az *összehasonlító boncztanból* hirdetett feladatokra pályamű nem érkezett. A *növény- és állattanból* hirdetett nyílt versenyen sem jelentkezett ezúttal pályázó. Az *ugor összehasonlító nyelvészetből* kitűzött pályafeladat díja pedig a beérkezett pályamunkának a bírálók (Simonyi, Szinnyi) jelentése alapján a kar határozata szerint nem adatik ki.

A *művészettörténet köréből* (Pasquich-alap, 70 frt) hirdetett pályakérdésre: „A flórenczi festészet XV. századbéli fejlődésének méltatása“ egy pályamű érkezett „Per questo sempre etc.“ jeligével, mely főlsleges részletei ellenére is fogyatékosan oldotta ugyan meg feladatát, de szerzőjének ismereteit és szorgalmát tekintve, jutalomban részesül. (Bírálók: Pasteiner, Hampel.) A szerző: Császáz Elemér, IV. éves bölcsészethallgató.

A *földrajzból* kitűzött feladatra: „Magyarország átnézetes térképeinek kritikai leírása és története“, egy pályamű érkezett „A földrajzista tudománya stb.“ jeligével. (Bírálók: Lóczy, Kövesligethy.) Szerzője magukat az átnézetes térképeket nem vette ugyan tűzetes vizsgálat alá s írásmódja sem kielégítő; de tekintve bibliographiai adatai által tanúsított tájékozottságát s önálló megfigyeléseit: megkapja a jutalmat. Neve: Popovich György, IV. éves bölcsészethallgató.

A *classica-philológiából* kívántatott: „A görög s római példabeszédeknek megfelelő magyar közmondások összegyűjtése“. (Kettős Pasquich-jutalom, 140 frt.) „Az igazmondás nem emberszólás“ jeligéjű egyetlen pályaművet a bírálók (P. Thewrewk Emil, Hegedüs) nemcsak egyetemi jutalomra méltónak, hanem irodalmunkra is nyereségnek mondják. Szerzője: Weinstein Sámuel, IV. éves bölcsészethallgató.

Az elméleti természettanból „Valamely egyenletesen feszített köralakú rugalmas hártya keresztrezgéseinek elméleti és kísérleti megvizsgálása“ volt kitűzve. (Arenstein-alap, 50 frt.) Egy pályamunka érkezett „Et ignem regunt numeri“ jeligével. Minthogy a munka a bírálók (Fröhlich, Scholtz) szerint megfelel azon igényeknek, melyeket fejlődése első stádiumában levő szakember dolgozatával szemben támaszthatni, a jutalom odaitéltetett szerzőjének, *Mikola Sándor, IV. éves bölcsészethallgatónak.*

A német irodalom történetéből a következő pályakérdés volt kitűzve: „A bécsi színügy és drámai irodalom Mária Terézia és II. József alatt“. (A fővárosi alapból 50 frt. Bírálók: Heinrich, Gyulai.) Érkezett rá: „Küzdj és bízva bízzál“ jeligével egy pályamunka, mely, hiányai mellett is, nagy szorgalomról, meglepő tájékozottságról és helyes ítéletről tanúskodván, a jutalomra érdemes. Szerzője: *Heller Izidor, IV. éves bölcsészethallgató.*

A latin philológiai pályázatra, mely a VII. századi liber glossarum-ból a Vergiliusra vonatkozó czikkek kiválogatását kívánta, (a fővárosi alapból 50 frt), egy pályamű érkezett „Dimidium facti“ stb. jeligével. A munka befejezetlen ugyan, de a bírálók szerint (P. Thewrewk, Hegedüs) szorgalmas kutatást bizonyítván és sikeres eredményt mutatván föl: jutalomban részesül. Szerzője: *Pazár Béla, IV. éves bölcsészethallgató.*

Végül *a felsőbb mennyiségtanból* hirdetett jutalomtételre, (Arenstein-alapból 50 frt), „A görbe fölületek, különösen az ellipsoid görbületi vonalainak kimerítő elmélete“, egy pályamű érkezett „Zérus-e stb.“ jeligével. A terjedelmes dolgozat, mint a bírálók (Kondor, Scholtz) jelentik, bő tárgyismeretről, meglepő biztosságról és ügyességről tanúskodván, érdemes a jutalomra. Szerzője: *Breuer Mór, IV. éves bölcsészethallgató.*

Budapesten, 1895. évi május 8.

DR. BEÖTHY,
dékán.

Nagyságos tudomány-egyetemi Rector Úr!

F. évi ápril 2-án 1533. sz. a. kelt becses felhívására van szerencsém Nagyságodat értesíteni, hogy a *Lyka-féle szorgalmi díjat* Karunk ez idénre *Bihari Ferencz első éves matematikai szakbeli tanárjelöltnek ítélte oda*, mint olyannak, ki szorgalom és kifogástalan viselete által kitűnván, az alapítvány föltételeinek megfelel.

Kelt Budapesten, 1895 május 2. a bölcsészeti kar tanártestületének f. évi VII. rendes üléséből.

DR. BEÖTHY,
dékán.

Nagyságos tudomány-egyetemi Rector Úr!

F. évi ápril 2-án 1534. sz. a. kelt becses felhívására van szerencsém tisztelettel jelenteni, hogy Karunk a *Margó-féle II. alapítványnak 100 forintnyi kamatát*, az alapító indítványára *dr. Kertész Kálmánnak* adományozta, ki az utóbbi négy év alatt egyedül tett zoologiából szigorlatot s a támogatásra egyébként is érdemesnek mutatkozik.

Kelt Budapesten, 1895 május 2. a bölcsészeti kar tanártestületének f. évi VII. rendes üléséből.

DR. BEÖTHY,
dékán.

Nagyságos egyetemi Rector Úr!

Van szerencsém Nagyságodat teljes tisztelettel értesíteni, hogy a Bölcsészeti Kar f. évi május 2-án tartott VII. rendes ülésében a *M. Tud. Akadémia által kitűzött nyelvtudományi jutalmat Hunyady József negyedéves, a történelmit pedig Kletz Gábor szintén negyedéves bölcsészethallgatónak ítélte.*

Kiváló tisztelettel

Budapest, 1895 május 6.

DR. BEÖTHY,
dékán.

Birálatok.

Pályamunka a német philológiából. A német philologia köréből kitűzött ily című pályakérdésre: „*A bécsi színügy és drámairodalom Mária Terézia és II. József alatt*” egy munka érkezett be, melynek jeligeje: „Küzdj és bízva bízzál!”

Szerző hosszabb bevezetésben vázolja a német irodalom, főleg a költészet fejlődését Ausztriában s első sorban Bécsben a középkor kezdeteitől egészen VI. Károlyig, helyesen hangsúlyozva egyoldalról a politikai és egyházi viszonyokat, melyek nyomasztólag súlyosodtak a művelődési tényezőkre, más oldalról a váltakozó idegen (francia, spanyol, olasz) befolyásokat, melyek a nemzeti élet és nemzeti szellem érvényesülését nagy mértékben megakadályozták. Azután áttér voltaképi tárgyára és behatóan tárgyalja a színházak külső történetét a két nagy habsburgi fejedelem alatt, főleg igen érdekesen a burleszk izlés virágzását és bukását. Ez összefüggésben kellő méltatásban részesül a színi kritika is, főleg Sonnenfeld korszakalkotó működése. A kritika a drámairodalom termékeivel is foglalkozik s így, helyesen, a legkiválóbb bécsi drámaírókat ezen összefüggésben tárgyalja szerző, különösen behatóan e korszak legérdekesebb alakját, Ayrenhoff tábornokot. Végül felsorolja a többi korabeli drámaírókat s leghíresebb műveiket, de már nem jellemzi őket, részben mivel a tárgy nagy terjedelménél fogva kifogyott az időből, részben mivel az illető művekhez nem férhetett. Ennyiben a dolgozat befejezetlen, de a kép, melyet szerző a bécsi színügy és drámairodalomnak félszázados (1740—90.) állapotáról nyújt, teljes és elég eleven.

Szerző nagy szorgalommal és fáradsággal szedte össze a rendkívül elszórt és részben nehezen hozzáférhető anyagot, melyet azután helyes módszerrel és általában józan ítélettel dolgozott föl. Ily teljességben, ennyire áttekinthető és összefoglaló rajzban e korszak színügye nem volt még eddigelé német munkában sem földolgozva, és szerzőnek becsületére válik, hogy a föladatával járó nehézségeket ennyire is képes volt leküzdeni. Dolgozatának főgyengéje természetesen hézagossága, a mennyiben sok forráshoz nem férhetett s az illető

kor drámairóit már nem tárgyalja. E hézagok kitöltése és némely stilbeli gyengéinek kijávítása előtt e tanulmány nem a nyilvánosság elé való; *a jutalomra azonban mindenesetre méltó*, mert szerzőnek nemcsak elismerésre méltó nagy szorgalmát bizonyítja, hanem önálló kutatásra rátermettségét, kellő irodalomtörténeti tájékozottságát és helyes ítéletét is.

Budapest, 1895 április 15.

GYULAI PÁL.

HEINRICH GUSZTÁV.

A latin philologiai pályázatra, mely azt kívánta, hogy a VII. században keletkezett liber glossarum-ból válogassák ki mindazokat a cikkeket, melyek Vergiliusra vonatkoznak, egy pályamű érkezett. Jeligióje: *Dimidium facti, qui coepit, habet.*

Nem készült el egészen; de a mi kész belőle, szorgalmas kutatásra vall és egy-két hibáját nem tekintve, sikeres eredményt mutat. Jutalomra méltónak ítélem.

Budapesten, 1895 április 8.

DR. PONORI THEWREWK EMIL.

A classica philologiai pályázatra, mely a görög s római példabeszédeknek megfelelő magyar közmondások egybegyűjtését kívánta, egy pályamű érkezett. Jeligióje: *Igazmondás nem emberszólás.* E mű már tavaly pályázott; de csonka volta miatt nem volt elfogadható: most készen áll előttünk s örömmel jelenthetem, hogy tudományos szakirodalmunkra nézve valóságos nyereség s ennél fogva a pályadíjat teljességgel megérdemli.

1147 magyar közmondás van itt latin, görög s egyéb nyelvekből való *aequivalensekkel* egybevetve. Szerző lehetőleg mindent felkutatott, amihez csak fért s azon volt, hogy gyűjteményét mentől teljesebbé tegye. Hogy mindamellett javítani való akad benne, csak a következő pár példával akarom bizonyítani:

Ennek a közmondásnak: „Egy száj fuj hideget is, meleget is“ nincsen idézve az eredetije, t. i. Aesop. n. 26. edit. Tauchn.

„Nem látja fától az erdőt“. Ezt a mondást mi magyarok nem Ovidiusból merítettük, hanem a Wieland által közkelettivé vált német közmondásból.

Itt-ott tollhiba is van, péld. Pompa alatt Luxus populatur opum (olv.: populator) stb., mindezt könnyen ki lehet javítani.

A jutalom föltétlen kiadását javaslom.

Budapesten, 1895 ápr. 30.

DR. PONORI THEWREWK EMIL.

A budapesti m. kir. tudomány-egyetem bölesészeti kara az 1894. évi május hó 13-án tartott ünnepélyes közülésén az elméleti természettanból a következő pályakérdést tűzte ki: „*Valamely egyenletesen feszített köralakú rugalmas hártya keresztrezgéseinek elméleti és kísérleti megvizsgálása.*“ Jutalma az *Arenstein*-alapból 50 frt. A folyó évi ápril 1-jére kitűzött határidőre beérkezett *egy* pályamunka; jeligéje: „*Et ignem regunt numeri.*“ A pályamű 121 sűrűn írt negyedréti lapot kitevő kötött kéziratból és kilencz darab köralakú kemény papirosra rögzített u. n. hangidom-porrajzokból áll. A kézirat az 1—6. lapra terjedő *bevezetés* után a 7. és 8. lapokon a részletes *tartalomjegyzéket* mutatja; e szerint *egy történeti részre* (10—32. l.), *egy elméleti részre* (33—106. l.) és *egy kísérleti részre* (107—121. l.) oszlik.

Az első impulzust e pályamű kidolgozására a szerző, saját vallomása szerint, az alulírottak egyikének az 1893/94-ik tanév két félévében a rugalmasság elméletéről tartott előadásából nyerte; törekvése oda irányult, hogy a pályakérdés intenciójának megfelelőleg az elméletileg várható eredményeknek számbeli kifejezéseit a kísérleti eredményekkel összehasonlítsa.

A benyújtott munka az idevágó irodalom és a kérdés történetének elég jó ismeretére vall; tárgyát jól fogta fel és tőle telhetőleg, érthetően és világosan dolgozta ki. A kérdés

megfejtéséhez szükséges u. n. *Bessel*-féle függvények tanában elég jártasságot mutat és a kidolgozásában nagy szorgalmat tanusított.

Csak az idő rövidsége akadályozta szerzőt a kérdés kísérleti oldalának teljesebb megvizsgálásában és a fent jelzett összehasonlítás tényleges végrehajtásában; egyébként pályamunkája megfelel azon igényeknek, a melyeket egyetemi hallgató munkáival szemben támaszthatni, ki tudományos fejlődésének csak legelső stádiumában lévő szakembernek tekinthető.

Határozati indítvány. A kifejtettek alapján tisztelettel indítványozzák, hogy a tek. bölcsészeti kar az „*Et ignem regunt numeri*” jeligéjű pályamű szerzőjének a kitűzött pályadíjat *ítélje oda és adja ki.*

Budapesten, 1895. évi ápril hó 11-én.

DR. FRÖHLICH IZIDOR,
ny. r. tanár.

DR. SCHOLTZ ÁGOST.
ny. r. tanár.

Kérdés volt: *Görög és római eredetű magyar közmondások és közszólások.* Másodszor kitűzve kettős díjjal. Egy pályamű érkezett be: „Igazmondás nem emberszólás” jeligével. Mint az előszó fölfogásából, de magából a pályamű czíméből is: *Szólásmondásaink eredetéhez,* kitűnik, ugyanattól a szerzőtől, ki tavaly 100 hosszúdad negyedívrét lapon betűrendes jegyzékben állítá össze szótárszerű alakba a magyar közmondásokat az *A—F.* betűkig, a megfelelő görög, latin, itt-ott német, francia, zsidó közmondásokkal párhuzamozva. Jelenleg az egész betűsoron végig ment: 1—14. lapon, még pedig *egész* ívrétlapon bevezetést nyújt, 15—42. üres: 43—48. a források kimerítő és pontos jegyzéke, 51—303. betűrendes gyűjteménye az 1147 vezérig alá fogott közmondásoknak.

Szerző a tavalyi bírálatot komoly figyelembe vette; egy év alatt nagyon sokat gyűjtött; a közmondások gyűjteményeinek oly gazdag irodalmát állítá egybe, mely becsületére válik. Kiváló dicsérettel kell megemlítenem, hogy a bevezetés is mérsékeltebb és a magyar irodalmi termékek megítélésében

méltányosabb és serényebb felfogással van tartva. Súlyt helyez a Szentkönyvre, mit nagyon helyeslek, mert az egyházi szónoklat, az igehirdetés útján a közmondások zsidó és görög-latin forrásai beleszakadtak minden nép közmondásainak saját nemzeti eredetű folyamába. Hasonlókép csak méltányolhatom, hogy *Krumbacher* szép művét a középkori görög közmondásokról alaposan tanulmányozta. A zsidó idézetek után azok magyar fordítását is adhatta volna zárjelben. Főforrását: Ottó kitünő művét behatóan átvizsgálta, a görög közmondások gyűjteményébe: a *Paroemiographi Graeci*-be beletekintett, mert az idézetekben kötet- és lapszám szerint is megjelöli az Ottónál talált idézetek helyét, sőt a jegyzeteket is tekintetbe vette, egy pár új idézetet is használt belőlük. Hogy teljes jegyzéket nem adott, az természetes. Ily mű sohasem lesz teljesen kimerítő. A magyar közmondásokból is nem egy kimaradt.

A szálló igék és a közszólások megjelölésénél nem járt el elég pontos kritikával, mint a bevezetésben ígérte. Pl. „A jókedvű adakozót“ nem jelölte meg, holott idézi Pál 2. kor. 9., 7. „Ζῶμεν οὐ ὥς θείλομεν, ἀλλ' ὥς θυνάμεθα“ Menander Monostichi-jében fordul elő: nem jegyzi meg, holott szálló ige. Érdekes, hogy a *Kő* vezérszónál „minden követ megmozdít“, szálló ígét meg sem jegyzi, holott ennek érdekes meséjét találta volna meg *Paroem.* I., 146. és I. 293. ugyanily értelemben.

A *Paroemiographi*-t alaposabban kellene áttanulmányoznia. Hozok föl bizonyítékokat:

56. l. „Én ültetem az almafát, más szedi le az almáját“-ra ott találta volna: ἄλλοι σπείρουσι, ἄλλοι ἀμύσσονται.

59. l. „Az arany hatalmánál“, idézhette volna *Paroem.* II., 727.: χρυσοῦ λακουντος πᾶς ἀπρακτεῖτω λόγος.

60. l. „Disznó orrára aranypercet“, *Paroem.* II., 292.: ἀξία ἢ κυδὼν τοῦ θρόνου, esakhogy itt a kutyáról van hasonló mondva.

98. l. „Disznónak kedves fürdő a mocsár“: *Paroem.* II., 705.: ὅς ἐν βορβόρῳ ὑλισπᾶται.

99. l. „Borúra derű“-re talál χῦ Ζεὺς ἄλλοιζα μὲν πέλει αἰθριος, ἄλλοιζα δ' ὕει.

103. l. „Egér nem fér lyukába“: Paroem. II., 539.: *μῦς εἰς τὴν γλῆν οὐ χωρῶν ζολοκύνταν ἔφειν.*

282. l. „Ha tömjén nem telik, lisztrel is áldozunk“: Paroem. II., 494.: *ἀναπνὰ θύουσιν αἰοδοί.*

283. l. „A szamár fejét nem szokták szappanyozni“: *ὄνον οὐτε πέξαι οὐτε ζεῖραι τις δύναται.*

Hiányzik: „Ki mint vet, úgy arat“, megvan a görög közmondások közt.

187. l. „Több nap mint kolbász“, kihagyta, holott Düringsfeldnél 1., 86. egy spanyol közmondásban szó szerinti párja van meg.

252. l. „Szamár nagyobbra tartja a szalmát, mint az aranyat“: *ὄνος εἰς ἄχυρα*-val talál.

128. l. „Lassú víz partot mos“-nak megfelel Krumbachernél p. 128.: *σιγῆροῦ ποταμοῦ τὰ βᾶη γίγνεε.*

99. Kihagyta: „Kiesi csupor hamar forr“, melynek közép-
rimét is megtalálta volna Düringsfeldnél I., 921.: A little pot
's soon hot, angol közmondásban, a német *Kleine Töpfe kochen leicht*-val teljesen megfelel.

Érdekes lett volna megemlíteni, hogy „Apánk evett almát, a mi fogunk vásik“ — szálló ige lehet, mint a LXX-ből vett bibliai idézet is mutatja (Jer. 31., 29.) Krumbacher Beneti után e mondás elmés megfordítására hoz föl új görög példát: *τὰ παιδία τὰ τῶν τὰ μῆλα καὶ οἱ γερόντοι τὰ μὲν δι᾿ ἑαυτῶν.*

361. l. „Hallgatással szép az asszonyember“, Erd. 284.: alighanem Pál 1. kor. 14., 34. alapján vált szálló igévé és nincs ilyenül megjelölve. Fölöslegesnek tartom, hogy a bibliai idézeteknél néha a vulgatát és LXX-t és a magyar bibliafordítást is idézi, mikor ugyanazt jelenti.

Szaporíthatnám még az észrevételeket. Mindez nem csökkenti e dolgozat értékét. A jutalmat teljes mértékében megérdemli a végzett gondos munkáért és ezért azt *kiadandónak* vélem. Szerzőtől e téren többet, sokat várok. A biblia hatását a közmondásokra külön tanulmányban dolgozhatná ki.

Budapest, 1895 április 6.

DR. HEGEDŰS ISTVÁN.

Az 1894/5-iki évre a kir. magyar tudomány-egyetem által a felsőbb mennyiségtanból hirdetett jutalomtételre: „Kivántatik a görbe felületek, különösen az ellipsoid görbületi vonalainak kimerítő elmélete“ egy pályadolgozat érkezett be. Jeligéje: „Zérus-e vagy igen kicsiny csak a terünk görbülete?“ Terjedelme 118 oldal.

Hosszú — 66 oldalra terjedő — bevezetés után, melyben a pályázó általános felületelméleti feladatok megoldásával foglalkozik a görbe felületek különböző analitikai előállítási módjainak alkalmazása mellett — rátér a tulajdonképi tárgyra: a görbületi vonalak fejtegetésére. Háromféle uton vezeti be a görbéket: mint konjugált és orthogonális görbéket, a melyek mentén a felületi érintő összeesik a Dupin-féle kúpszelet főtengelyeivel; azután a görbület változásának alapján mint olyan görbéket, melyek mentén a görbület szélső értékűvé válik; végre a görbék azon tulajdonsága alapján, mely szerint a vonal mentén való felületi normalisok kifejthető felületet alkotnak. Mind a három uton eljut a pályázó a görbületi vonalak differentiál-egyenletéhez és a harmadik uton különösen az O. Rodrigues-féle formulákhoz, melyeknek bemutatja néhány alkalmazását. Végzi az általános fejtegetéseket azon görbe felületek vizsgálatával, melyek egymást görbületi vonalakban metszik és itt bizonyítja a Dupin-féle tételt az orthogonális felületseregről. A dolgozat második része tárgyalja az ellipsoid görbületi vonalait.

A dolgozat a pályázónak bő tárgyismeretéről tanuskozik. Meglepő az a biztosság és ügyesség, melylyel a formulákat kihozza és geometriai tartalmukat magyarázza.

A dolgozatot a jutalomra érdemesnek ítéljük.

Budapesten, 1895 április 13-án.

DR. KONDOR GUSZTÁV.
DR. SCHOLTZ ÁGOST.

Pályamű a latin philológiából: Glossae Vergilianae ex Excerptis ex libro Glossarum. Jelige: „Dimidium facti qui coepit.“ Jeligéjének megfelel, mert az „Excerpta ex libro Glossarum“-ból, mely a Corpus Glossariorum Latinorum Vol. V. 161—255. lapján található, 161—191. dolgozta ki. A glossák közül a Vergilius műveire vonatkozásokat hiven kikereste, az összes vergiliusi helyeket a rendkívül fogyatékos és ortographiai hibák miatt néha érthetetlen glossákból fölkutatta és a *kijavított* glossa után írta.

E munka szerzője szorgalmat tanúsított, de kiváló philologus tehetséget is. Csak bele kell e glossákba hatolni, a bennük található zürzavar, az orthographiai hibák okozta nehézségek, az idézeteknek sok helyen megbizhatatlanságát kell csak jól szemügyre vennünk, hogy fogalmat alkossunk e jól megkezdett munka értékéről.

Mikor pl. *inexsensatis*-ban felfedezi az *inexhaustis*-t (p. 14.), *Cana aula*-ban a *cana mala*-t (p. 15.), *Carnasus*-ban a *carbassus* (p. 16.), *Arqua*-ben *argota*-t (p. 9.). A *vestrum*-ban az *oestrum*-ot, *rusci-habanom*-ban *rustici habanum* (p. 10.) és pattori ily javításokat eszközöl és a javítások alapján a *Verg.* megfelelő helyeit pontosan idézi; mind ez adatok igazolják véleményemet, ha a *dimidium facti*-ért az egész 50 frt jutalom kiadását hozom javaslatba.

Egypár észrevételt teszek: p. 11. *Baccatum*-nál a *sacris* kijavítása *sacrius*-re helytelen; mert itt az ünnepek alkalmával viselt nyaklánczról és nem borostyánkővel kirakott lánczról van szó; hiszen a magyarázat: *baccarum sacris frequentatum*, a bacchansnők ünnepén viselt ékszerre vallanak. A megfelelő I, 655-től látszik a glossator helytelen magyarázata. A *burim*-nál (p. 13.) a glossator előtt G. I, 172. lebegett, hol *temo* és a *dorsalia* vannak az eke alkatrészeiül felhozva.

A *sicium* érthetetlen, alighanem *iliceo-temoni adjungitur* áll. Az *arqua* után a glossa: *cornuta*: *cornuta*-val nincs megfejtve.

Érdekes (p. 16.) a glottatorból idézett tiszta és szabatos hexameter, mely eltér G. IV, 247-től. Nem lebegett-e a glossator előtt más szöveg? Vagy csak úgy emlékezetből idéz és az elfelejtett szó: *laxos* helyett maga talál ki más szót és

hozzá idomítja az egész sort? A fentebbieket azért hoztam föl, hogy ama nehézségekre utaljak, melyekkel e munka szerzője megküzdött. A munka befejezését erkölcsi kötelességeül jelentve ki, a teljes jutalom kiadását hozom javaslatba.

Budapest, 1895 ápril 7.

DR. HEGEDÜS.

„Magyarország átnézetes térképeinek kritikai leírása és története“ című földrajzi pályamunkának bírálata.

Egyetlen pályamunka érkezett be a kihirdetett pályadíjra; ennek jeligéje „A földrajzista tudománya a térkép ismeretén van fölépítve“ már maga nem sokat ígért a munka becséről: a mennyiben a geographus tudománya nem alapulhat a térképek ismeretén, hanem csak megnyilatkozik azok megismerésében és még inkább azok önálló megbírlásában.

A pályamunka befejezetlen; bevezető részében a szerző két szempontot ad elő, melyekből a tárgyat kifejtteni óhajtja: az időrendit és a rendszerest.

Az első, tulajdonképeni történeti rész, a 19. századbeli térképeket öt időszakba sorozza és kritikai megjegyzésekkel kíséri; a második rész a térképek ábrázolási módszerét és a módszerek fejlődését fogná ismertetni.

A pályamunka kidolgozott része a program szerinti kritikai történelmi tárgyalást a 4-ik időszakig vezeti. A munka további folyásáról egy mellékelt, jegyzetekkel teli, füzetnek kellene fogalmat adni.

Az elkészült rész 51. oldalon a következő beosztásu:

Előszó és gondolatmenet.

Források.

Bevezetés:

I. Magyarország térképezése a mult századokban, a Lipszky előtti állapot.

II. A jelen századi részletes kartografálások és az eredmények nyilvántartása (befejezetlen).

A szerző igen széles alapon fogott munkába, forrásainak bősége és az ezekből kiirt idézetek sokasága (jegyzetek) roppant szorgalomról és temérdek idő ráfordításáról tanuskodik.

Ezen munka azonban csakis materiális eredményeket szült; a címek halmazát és a száz helyről kiirt idegen nézetek egybegyűjtését.

A szellemi eredmény semmi egyéb: egy még rendszeres csoportosítás nélküli *kartographiai bibliográfiánál*. Ennek fáradtságos egybeállítására bizvást megérdemli, hogy szerzője elismerésben, sőt talán még díjazásban is részesüljön.

Lehet, hogy ép a nagyon is széles alapon megindult tanulmányozás, mely nem csupán a szerzőtől helyesen defineált átnézetes térképek körében maradt, hanem kiterjeszkedett az egész Magyarországra vonatkozó kartographiai, sőt geodeziai anyagra és ezek irodalmára, okozta azt, hogy a szerző elhibázta a czélt; összehalmozott kevés rendszerességgel és minden áttekintés nélkül tömérdek anyagot, mindenféle irodalmi ismertetést harmincz esztendőnek különböző álláspontú nézeteit.

Ezeknek mechanikusan összehordott kevés aktuális becslő halmazából a szerzőnek önálló véleménye és alapos tudása csak ritkán csillog elő. Sőt nagy tévedésére vall az 1:28800 mértékű eredeti katonai térképeknek és ezek 1:144000 illetve 1:75000 mértékű speciális reprodukcióinak hiányos ismerete, midőn ezeknek összeillesztéséről nyilatkozik.

Kétségtelen, hogy a szerző sokat olvasott, sokat dolgozott bibliographice, magát az anyagot, a térképeket, nevezetesen az átnézetes térképeket, azonban nem vette alapos vizsgálat alá.

Írásmódja pongyola és több helyen az érthetetlenségig homályos. Interpunkciója hibás. Tehát még alakilag is fogyatékos a pályamunka.

A kitűzött pályadíjat ennél fogva csupán mint szorgalmi díjat vélem kiadhatónak.

Paulison, Aradm. 1895. ápril 13-án.

LÓCZY LAJOS.
ny. r. tanár.

A pályamű megítélésénél abból a nézetből indultam ki, hogy egyetemi hallgatónak a firenzei művészet XV. századi fejlődési stádiumáról nem lehet saját önálló nézete: nézeteit tanárai előadásából és néhány szakirodalmi munkából meríti, melyeket lehető összhangba kell hoznia.

A pályázó szorgalmasan merített e segédeszközeiből és ügylőszik, itt-ott azt a fáradságot vette, hogy fényképet tanulmányozott, bár az adott esetben többet tehetett volna, egyik-másik olasz quattrocentistáról az országos képtárban őrzött eredetiek nyomán is alakíthatott volna magának hozzávető fogalmat. Művészeti ítéleteit természetesen egészen az írók vagy tanárai befolyásolják, kiknek hatása alatt állott; épen azért tartózkodóbbnak kellett volna lennie és egyik-másik esetben, mikor valamely nagy művész egész működéséről kicsinylő véleményt nyilvánít (mint p. o. Verochioról), a forrásra, melyből merített, kellett volna hárítania a felelősséget, mert a fiatal író hivatottságát ily kemény bírálatokra nem ismerhetem el. Egyáltalában inkább szerettem volna, ha nem annyira egyes művészek fogvatkozásait kereste volna, de törekedett volna mélyebben belehatni művészetük lényegének és művészetük külső eszközeinek fölismerésébe.

Alkalomadtával az antik művészetről is koczkáztat nézeteket az író; ezt kár volt tennie, mert sem az antik festészetről, sem az antik szobrászatról nincs elég tiszta fogalma.

Ezt azonban ezúttal nem rovom föl hibájául; nagyobb baj, hogy általában nem tudott a különböző források alapján, melyekből merített, tisztázott fölfogáshoz jutni vagy legalább is nem bírja fölfogását mindenkor szabatos, világos magyarsággal kifejezni.

A mű szerkesztésében az a főhiba, hogy nem ott kezdi a hol kellett volna — a XV. századnál; de szükségesnek képzelte, hogy az előzményekkel is foglalkozzék. Így sok ideje és fáradsága kárba vészett, melyre a végén szüksége lett volna, mikor a főbb művészek méltatása után, jellemző összefoglalást kellett volna adnia a XV. század művészeti képességéről. Hogy ily összefoglaló képet nem adott, azt a határozottan kitűzött pályakérdés szempontjából fogvatkozásnak kell tekintenem.

Azonban mindezek daczára szívesen elismerem szerző nagy szorgalmát és nyomról-nyomra tapasztalható meleg érdeklődését a régi művészet iránt és azért a magam részéről én is javaslom, hogy neki a szorgalmi díj a Pasquich-alapból kiadassék.

Budapest, 1895 május 1.

DR. HAMPEL JÓZSEF,
egyet. r. tanár.

A b. kar a f. évre többi közt pályakérdés tárgyául kitűzte „a finn, mordvin és cseremisiz nyelv egymáshoz való viszonyát“. Erre egy pályamunka érkezett, jeligéje: „A beszéd hangos gondolkodás“.

A pályakérdés nyilván arra irányult, vajjon lehet-e biztosan megállapítani e három nyelvnek egymás közt való közlebbi rokonságát a többi ugarsággal szemben. Kellő forrástanulmány alapján össze kellett volna állítani azokat az egyező vonásaikat, melyek egyúttal elválasztják őket többi rokonaiktól. Ez utóbbi feladatról teljesen megfeledezett a pályamű szerzője. De még a három nyelvnek összehasonlítását is egészen gépiesen végezte, úgy, hogy Budenz Alaktanából igen pontatlan s félreértésektől sem ment kivonatot adott. Az önálló, kritikai gondolkodásnak nyomát is alig találjuk nála. Azonkívül az irodalmat sem használta föl kellően; nagy mulasztás pl. hogy nem ismerte Setälä munkáját az ugor idő- és módalakokról, holott ez magyarul is tüzetesen volt ismertetve.

Mindezek alapján úgy vélem, a díjat nem lehet kiadni.
Budapest, 1895. IV. 20.

SIMONYI ZSIGMOND.

754. sz. „A finn, mordvin és cseremisiz nyelv egymáshoz való viszonya“. Pályamunka. Jeligéje: „A beszéd hangos gondolkodás“.

A pályakérdés a finn, mordvin és cseremisiz nyelv egymáshoz való viszonyának megállapítását kívánta. Ezt a pályamunka

munka szerzője vagy nem értette meg, vagy erejét keveselve, szántszándékkal tért ki előle, s a helyett, hogy a kitűzött kérdés megfejtésével próbálkozott volna meg, egyszerűen csak a három nyelv alaktanának vázlatos összehasonlítását, inkább csak egymás mellé állítását, adta, még pedig jóformán teljesen a Budenz összehasonlító alaktanát követve. A „használt munkák“ rövid sorozatában Budenz „minden dolgozata“ van ugyan említve, de a munkában nem találtam nyomát, pl. a Mordvin Nyelvtannak, a Cseremisiz Tanulmányoknak, az Ugrische Sprachstudiennek, a Verzweigung der ugrischen Sprachen cz. dolgozatnak. Alulirotnak egyetemi előadásai is meg vannak említve a „használt munkák“ között, de hogy ezeket a szerző mennyire nem vette figyelembe, mutatja pl. az, hogy még mindig északi és déli ugor ágról beszél, holott az említett előadások egy része épen ezen fölosztás tarthatatlanságának kimutatásával foglalkozott. Mai napság már alig akad nyelvész, a ki az ugor nyelvcsaládnak egyetlenegy hangtani kritérium alapján való kettéosztását, melyet Budenz állított föl, még helyeselné. — A szakirodalomban a pályamunka szerzője igen kevésbé mutatkozik tájékozottnak. Nem tudja, hogy Budenz Alaktanának megjelenése óta, nem egy részletkérdésre nézve, megváltoztak a nézetek, így pl. nem ismeri, legalább nem használta Setälä E.-nek kiváló jelentőségű munkáit, a melyekben tárgyára vonatkozólag is talált volna elég újat. Wiedemann cseremisiz grammatikáját használta ugyan, de ennek a nyomát is csak egyetlenegy helyen találtam.

Az egész munka nem egyéb, mint a Budenz Alaktana megfelelő szakaszainak hézagos kivonatolása, a mely, úgy látszik, kissé sietve készült, s nem ment a félreértésektől (pl. a 6., 7., 8., 19., 20.) Maga a szerző csak egyetlenegy esetben kockáztat Budenz ellenében más véleményét (43.), de az is csak szerencsétlen ötlet.

Ezeknél fogva a pályadíj kiadását nem javaslom.

SZINNYEI JÓZSEF.

Per questo sempre ciò stb. jeligejű dolgozat, pályázik a művészettörténeti pályadíjra, 70 firt a Pasquich-alapból. Kivánsatott a firenzei festészet a XV. században.

A pályamunka a következő részekből áll:

1. Bevezetés. 2. Az előzmények. 3. A XIV. század festészete. 4. A XV. század eszméi és törekvései. 5. A festészet kapcsolata a többi művészettel. 6. A XV. század első fele. 7. A XV. század második fele. 8. A festészet további fejlődése.

A pályamunka szerzője a tételt rosszul fogta föl, s azért dolgozatának kelleténél nagyobb keretet szabott, fölösleges munkát végzett.

A bevezetés azt fejtegeti, hogy miként Michel Angelo vázlatai érdekesebbek, mint kész, befejezett festményei, mert mintegy föltárják a művész művészeti tevékenységének háztartását, akként a művészet fejlődésének mozzanatai is érdekesebbek, a kifejlett művészetnél.

A hasonlat beszéd közben megjárja, de írásban fölösleges, mert hosszadalmassá teszi az előadást. Egyébként sincs rá szükség, mert anélkül is elhiszszük szerzőnek, hogy érdeklik a XV. századbeli florenczi festészet iránt. Annál szívesebben elhiszszük azt neki, mert biztató jelül veszszük, hogy jól fölfogta, megértette feladatát.

Sajnos, a 2-ik fejezetből, melynek Előzmények a czime, mindjárt az ellenkezőről győződünk meg. Szerző visszatekint a görög festészetre. Azután a következő fejezetben a XIV. század festészetével foglalkozik. Mindez fölösleges, mert a ki a XV. századbeli florenczi festészettel foglalkozik, arról föltelezzük, hogy a festészet korábbi állapotát ismeri. Ha pedig olyan nagyon óhajtja ez ismereteit is bemutatni, szűkebbre szabott keretben is talált volna erre alkalmat.

A 2. és 3-ik fejezet tehát bátran elmaradhatott volna, mert egészen fölösleges.

A XV. századbeli flor. festészet főjellemvonása, hogy a festészet eszközeit elméletileg, tudományosan is fejleszté. Értjük a távlatot, az anatómiát, a technikát, az elrendezést. E sajátság benső, szerves kapcsolatban van az olasz renaissance-

műveltség szellemével. Tehát, ha valaki a XV. száz. flor. festészettel foglalkozik, természetes, hogy e sajátságot tárgyalja behatóan. A pályamunka 4. és 5. fejezetében vet ügyet e sajátságokra. E fejezetek czimei: „A XV. száz. eszméi és törekvései“, és „A festészet kapcsolata a többi művészettel.“ A föladat körébe vágó egyes megjegyzések fordulnak elő, de rendszeresen nem tárgyalja a kérdést, noha a 4-ik fejezet elején jól indul.

A többi fejezet mely időrendi egymásutánban ismerteti a festőket, egészen fölösleges, ámbár ezekben is számos oly részlet van, melyet szerző igen jó lhasználhatott volna a rendszeres tárgyalásnál.

E szerint a 8 fejezetből 5 elmaradhatott volna, s tulajdonképen csak kettő foglalkozik a tétel érdemével.

A pályamű szerzőjében még egészen fejletlen állapotban van az írói alakító képesség. Irálya is pongyola. Tárgyi ismeretei kielégítők. Szorgalma legnagyobb elismerést érdemel.

A föladatot ugyan nem oldotta meg, de tekintve ismereteit és szorgalmát, bátorkodom javasolni: méltóztassék a szóban levő munkát szerzőjének a pályadíjat kiadni.

Budapest, 1895 április 24.

DR. PASTEINER GYULA,
ny, r. tanár.

Tekintetes Bölcsészeti Kar!

Az „A földrajzista tudománya a térkép ismeretén van fölépítve“ jeligés „Magyarország átnézetes térképeinek kritikai leírása és története“ című pályakérdésre válaszoló munka 159 lapos adatgyűjtő jegyzetből és egy — valószínűleg az idő rövidsége miatt — be nem fejezett értekezésből áll, melynek terjedelme 51 lap. Az utóbbi meglehetősen bő bevezetésben tárgyalja „a térképeket előkészítő körülményeket“ és „a részletes munkákat, melyek jó térképet lehetővé tesznek.“ Anyagát magát „időrend“ és „rendszer“ szerint dolgozza fel, és a pályakérdésnek megfelelőleg egészen helyesen 200 ezeresnél nagyobb, 1 milliónál kisebb méretű térképek megbeszé-

lésére szorítkozik. Sajnos, hogy a bevezetésben épen az előtérbe állított kartographiai rész általában véve nagyon homályos, helyenként pedig épen helytelen, és hogy a kartographiai elfogadott műkifejezések önkényesen számos félreértésre alkalmat adó elnevezésekkel pótolvák. (Így pl. p. 24: a portulánok *aequivalenseknek* mondatnak; u. o. az *itinerariumok* nem ábrázolják arányosan a szélességet; p. 25: Mercator arányosan adja mindkét dimenziót; p. 32: a *polyaederes* vetület összefüggő lapot ad, részben hamis, részben nem *praecis* vagy félreérthető kifejezések.)

A térképeknek katalogusa még egyelőre névszerinti felsorolásnál egyébnek nem mondható; sajnálom, hogy szerző még az általa korszakalkotónak mondott Raffelsberger, Pokorny és Becker-féle térképeknél sem adhat többet, mint puszta címet, s hogy majd kizárólag — igaz, hogy hazafiúi lelkesedéssel és büszkeséggel — a külföld kartographiai kritikájára támaszkodik. Annál inkább sajnálandó ez, mert szerző jegyzeteiben nem egy helyen érdekes, saját maga adta megjegyzéseket találok, melyek vagy helynevek orthographiájára, folyók irányára és torkolatára, a Balaton vidékének régi jellemzésére és hasonlókra vonatkoznak, hanem egyenesen kritikai részleteket is tartalmaznak. Viszont fogyatkozásul kiemelendő, hogy a bemutatott térképek hálózataról mi kevesebb szó esett.

Szerző bibliographiai jegyzetei roppant nagy szorgalommal összehordott, igen bő, sőt talán már most is majdnem teljesnek mondható adathalmaz, mely kellőképen feldolgozva, igen becses munka lehetne. Sőt, ha e feldolgozás a jegyzékbe foglaláson kívül még a pályakérdésben követett kritikai leírást és történetet is adja, oly munkát nyernénk, mely eddig a külföld irodalmában sincs még.

Tekintve, hogy szerző még hasonló munkára példa gyanánt nem támaszkodhatott, hogy bibliographiai adatait valóban elismerésreméltó szorgalommal és buzgalommal gyűjtötte, s hogy jegyzeteiben foglalt önálló megfigyelései tanúsága szerint képes leend, a kérdésnek egész terjedelmében is megfelelni:

Véleményem, hogy szerzőnek a pályadíj kiadassék, azon kötelező feltevés alatt, hogy munkáját ez útmutatás értelmében javítsa s bővítse, s főleg, hogy a nyelvezetnek nemcsak komolyságára, hanem csínosságára is több súlyt fektessen.

Kérem tehát a Tekintetes Bölcsészeti Kart, hogy pályázónak e feltételek alatt a fővárosi alapból való ötven forintos jutalomdíjat kiadni méltóztassék.

Budapesten, 1895 április hó 18-én.

DR. KÖVESLIGETHY RADÓ,
ny. rk. tanár.

A BUDAPESTI
KIR. MAGYAR TUDOMÁNY-EGYETEMNEK
JUTALOMTÉTELEI

AZ 1895/96. TANÉVRE.

I. A hittudomány karéi.

1.

Mysteria fidei sunt supra, non contra rationem humanam.
Jutalma a Pasquich-alapból 80 frt.

2.

Demonstretur matrimonium christianum esse verum N. L. sacramentum, divina institutione unum et indissolubile.
Jutalma a Pasquich-Fogarassy-alapból 80 frt.

3.

Adornetur dissertatio de eo, quid mores morumque scientia seu ethica revelationi divinae in acceptis habere debeant.
Jutalma a Fogarassy-Dercsik-alapból 80 frt.

II. A jog- és államtudomány karéi.

A római jogból.

4.

A római jog tanai a szerződésekről, az institutiók s főleg a pandekták szerint, történeti s dogmatikai szempontból.

Jutalma a Senger Katalin-alapból 260 frt.

(A dolgozatok benyújtásának határideje 1897 márczius 31.)

A magyar jogtörténetből.

(Harmadszor.)

5.

A fiúsítás intézményének fejlődése.

Jutalma a Pasquich-alapból 140 frt.

Az egyházjogból.

(Másodszor.)

6.

Az egyházi házasság vonatkozása a polgári házassághoz, különösen a házasságkötés módját illetőleg.

Jutalma a Pasquich-alapból 140 frt.

A jogbölcseészetből.

(Harmadszor.)

7.

Adassanak elő az örökjogra vonatkozó természetjogi és jogbölcseészeti elméletek.

Jutalma a Pauler-féle alapból 100 frt.

A magyar magánjogból.

(Harmadszor.)

8.

Kijelölendők s rendszeres keretben megvilágosítandók Verböczy Hármaskönyvének ama nevezetesebb pontjai, a me-

lyek s a miként azok akár közvetlenül, akár szokásjogi átalakulattal hazai magánjogunk terén mai nap még életben vannak.
Jutalma a Senger Katalin-alapból 260 frt.

A polgári perrendtartásból.

(Harmadszor.)

9.

Fejtessék ki a contumacia tana.

Jutalma a Senger Katalin-alapból 260 frt.

A magyar közjogból és a politikából.

(Másodsor.)

10.

A ministeri kormányzat és felelősség intézményének fejlődése és jelenlegi állása általán és a magyar közjog szerint.
Jutalma a Schwartner-alapból 360 forint.

A közgazdaságtanból.

11.

(Masodsor.)

Smith Ádám rendszere és annak bölcséleti alapja.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

Az államgazdaságtanból.

12.

Fejtessenek ki az államháztartás alaki rendjének biztosítására irányuló intézmények, kiterjeszkedve a nevezetesebb európai államokban fennálló rendszerekre.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

III. Az orvostudomány karéi.

A közegészségtanból.

13.

Halálozási arány tuberculosisban Budapesten, tekintettel a külföld nevezetesebb városaira is.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

Szövettanból.

14.

Vizsgáltassék a sima izomsejtek idegvégződése a legújabb szövettani módszerek alapján. A beadandó készítmények a II-ik boncztanintézet tulajdonát képezendik.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

Boncztanból.

(Másodszor.)

15.

Vizsgáltassanak meg és irassanak le a csirlelevelek (folia germinativa) és első átalakulásaik a gerincezes állatok valamely osztályában, göröcsői készítmények és rajzok kíséretében. A készítmények az I-ső boncztanintézet tulajdonába mennek át.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

Szüléset- és nőgyógyászatból.

16.

Vizsgáltassanak meg a hüvely és méh mikroorganizmusai klinikai jelentőségük tekintetéből ép és kóros viszonyok között.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

Szemészetből.

17.

Az atropinos kötőhártyalob (conjunctivitis atropinica) kórokának tanulmányozása, szövettani vizsgálatok, a kórképnek jellemzése és betegészlelés alapján.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

Élet- és körvegytanból.

18.

Vizsgáltassanak és állapíttassanak meg azon eljárások, melyek segítségével a czukornak kis mennyisége a vizelet többi szénhydrátjaitól és egyéb redukáló anyagaitól elkülöníthető és azok mellett rövid uton felismerhető.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

A kórszövettanból.

(Másodszor.)

19.

Tanulmányoztassék a rák kóroktanának kérdése irodalmi tanulmányok és önálló vizsgálatok alapján.

Jutalma az Arányi-alapból 60 frt.

(Másodszor.)

20.

Tétessék vizsgálatok tárgyává az óriási sejtek képződésének kérdése a kariomytosisra vonatkozólag, újabb felfogások figyelembe vételével.

Jutalma az Arányi-alapból 60 frt.

(Ötödször.)

21.

Felderítendő a terhességi veselob oka, különös tekintettel Doleris azon hypothesisére, hogy azt bizonyos bakteriumok okozzák.

Jutalma az Arányi-alapból 60 frt.

(Harmadszor.)

22.

Szövettanilag megvizsgálandó s górcsői készítményekkel támogatandó, hogy vajjon helyes-e Rokitsanszky azon állítása,

miszerint a plexus solaris és mesentericus superior különféle stadiumaiban különféle változásokat mutat?

Jutalma az Arányi-alapból 60 frt.

23.

Makro- és mikroskopikus alapon fejtegettessék, lehetőleg kórbonecztni észlelések belevonásával is, a retrograd-metastasisok kérdése.

Jutalma az Arányi-alapból 60 frt.

24.

Vizsgáltassék az újabb szövettani módszerek figyelembe vételével az osteoplasticus carcinosis kérdése.

Jutalma az Arányi-alapból 60 frt.

A *Senger Katalin* alapítványból díjazandó jutalomtételek a következők:

A belgyógyászatból.

(Ötödször. Meghosszabbítás.)

25.

A szív incompensationak nevezett tünetcsoport lényegének magyarázata és előidéző okai s az ebből levonható therapeutikus irányelvek.

Jutalma 260 frt.

Határidő: 1896 márczius 31.

A szemészetből.

(Negyedszer. Meghosszabbítás.)

26.

Adassanak elő a glaucoma tüneti változásai mikroskopos készítményekkel.

Jutalma 260 frt.

Határidő: 1897 márczius 31.

A szülészetből.

(Negyedszer. Meghosszabbítás.)

27.

Állapíttassanak meg klinikai észlelések alapján az újszülött és függelékeinek fejlődési viszonyai (hosszúság, súly és más méretek) a terhesség különböző szakáiban, tekintettel az anya testi fejlődésére és azokra a változásokra, melyeknek a magzat teste szülés következtében alá van vetve.

Jutalma 260 ft.

Határidő: 1896 márczius 31.

A közegészségtanból.

28.

Cholera-bacterium magatartása a talajban.

Jutalma 260 ft.

Határidő: 1896 márczius 31.

A bőrkórtanból.

29.

Vizsgáltassanak a bőr beidegzési viszonyai a leggyakrabban előforduló bőrbántalmakban, tekintettel a tapintás, fájdalom és hőérzés elváltozásaira, a bőr-reflexek magatartásaira és a trophicus viszonyokra.

Jutalma 260 ft.

Határidő: 1896 márczius 31.

A gyógyszerertanból.

30.

Fejtssek ki önálló vizsgálatok alapján, vajjon a helybeli érzéstelenítő szerek mily szöveti változásokat okoznak az érző idegvég-készülékekben? Rajzok és készítmények melléklendők.

Jutalma 260 ft.

Határidő: 1897 márczius 31.

IV. A bölcsészettudomány karéi.

Magyarország történetéből.

(Harmadszor kitűzve.)

31.

Kivántatik Magyarország története hazai és külföldi kút-
főinek ismertetése és bírálata 1526-tól 1606-ig.

Határidő: 1896 október 31.

Jutalma a Schwartner-alapból 360 frt.

(Harmadszor kitűzve.)

32.

Kivántatik Magyarország története hazai és külföldi kút-
főinek ismertetése és bírálata 1607-től 1711-ig.

Határidő: 1896 december 31.

Jutalma a Schwartner-alapból 360 frt.

33.

A várnépek és más szolgálónépek tartozásainak és jogainak
kifejtése a kiadott oklevelek alapján. Ezen szolgálatok és jogok
átmenete a későbbi jobbágyságba.

Határidő: 1895 december 31.

Jutalma a Schwartner-alapból 360 frt.

Az esztetikából.

34.

A stíl fogalma.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

Az ó-kori egyetemes történelemből.

(Másodszor kitűzve.)

35.

Állíttassanak össze mindazok az adatok, melyek a pan-
noniai városok V—IX. századi történetére vonatkoznak.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

Magyar művelődéstörténetből.

36.

Városaink műveltsége anyagi, erkölcsi és szellemi tekintetben, 1301—1490-ig.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

A classicai archaeológiából.

37.

Állapíttassanak meg a legutóbbi kutatások fölhasználásával a Zeus-typus főbb változatai.

Jutalma a fővárosi alapból 50 frt.

A földrajzból.

38.

Vizsgáltassék meg Sterneck R. Magyarországon eszközölt ingamegfigyelései alapján: az összefüggés a nehézségi gyorsulás és a talaj geológiai szerkezete között, különös tekintettel a Balaton északi részére.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

A classica-philológiából.

39.

A tulajdonnév kérdése. Nevezetesen: micsoda alapot s micsoda szokást látunk a görögöknél, rómaiaknál és magunknál a családok, személyek és helységek elnevezésében?

Jutalma a fővárosi alapból 50 frt.

A csillagászatból.

(Másodszor kitűzve.)

40.

Határozottassanak meg az égitest parabolikus pályaelemei. Jutalma az Arenstein-alapból 50 frt.

A kísérleti természettanból.

41.

Kivántatik a fővárosban közhasználatban levő fényforrások (u. m. gázégők, villamos lámpák stb.) photometriai összehasonlítása, színezetük figyelembe vételével.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

Az állattanból.

42.

Kivántatik a Budapest környékén élő Pulmonata csigák főbb alakjai himnős ivarkészülékének önálló vizsgálatokon alapuló összehasonlító boncztani leírása.

Az eredeti rajzokkal és boncztani készítményekkel ellátott pályadolgozatok — a díj elnyerése esetén — az állattani intézet tulajdonába mennek át.

Jutalma az Arenstein-alapból 50 frt.

A dolgozatok benyújtásának határideje 1896 márcz. hó 31.

Az ásványtanból.

43.

Kivántatik valamely kőzetnek vagy ásványnak önálló vizsgálatokon alapuló tudományos leírása.

Jutalma a fővárosi alapból 50 frt.

A magyar nyelvészetből.

44.

A régi magyar szórend. — Összeállítandók a XVI. és XVII. századbeli nyelvemlékekből (a fordításoknak lehető mellőzésével) a fontosabb szórendi jelenségek.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

Az ugor összehasonlító nyelvészetből.

45.

Kivántatik a finn, mordvin és cseremiszi nyelv egymáshoz való viszonyának megállapítása hangalakjuk, gramma-

tikájuk, eredeti és átvett szókinsük egyezéseinek és eltéréseinek tüzetes kimutatása alapján.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

Az összehasonlító boncztanból.

(Másodszor hirdelve.)

46.

Vizsgáltassék meg összehasonlító boncztani szempontból az egyetemi comparativ-anatomiai múzeum példányain, valamint saját készítmények után — az emlős állatok tápláló csöve, különös tekintettel a gyomor és vakbél nagysági, alak- és szerkezeti viszonyaira.

Az eredeti rajzokkal és méret-táblákkal ellátott pályadolgozatok, valamint az ezekre vonatkozó készítmények — a díj elnyerése esetén — az állattani intézet tulajdonába mennek át.

Jutalom a Margó-féle alapból 50 frt.

(A dolgozatok benyújtásának határideje 1896 márcz. 31).

Nyílt pályázat az állattanból.

(Másodszor hirdelve.)

47.

Kivántatik valamely, a tudományos állattan körébe tartozó önálló vizsgálat tervezete, melyben úgy a vizsgálandó tárgy, mint a vizsgálat tudományos célja s a vizsgálati módszerek kijelöltenek.

A tervezet névaláírással 1895. évi október hó 15-ig az egyetemi irodába nyújtandó be.

A pályázók közül a vizsgálat kivitelével az bizatik meg, kinek tervezete a legjobb, vizsgálatait pedig a tudományegyetem zoologiai és comp. anatomiai intézetben végezheti s ezeknek eredményét tudományos értekezésalakjában egybeállítva, 1897. évi márcz. 15-ig nyújtja be s jutalmat nyer, ha dolgozata jó.

Jutalma a Margó-alapból 100 frt.

E pályázat módjára nézve, a 4., 5. és 6. alatti szakaszok kivételével, a rendes pályázati szabályok érvényesek.

Nyílt pályázat a növénytanból.

(Harmadszor hirdetve.)

48.

Kivántatik valamely, a tudományos növénytan körébe tartozó önálló vizsgálat tervezete, melyben úgy a vizsgálandó tárgy, mint a vizsgálat tudományos célja s a vizsgálati módszerek kijelöltesse.

A tervezet névaláírással 1895. évi október 15-éig az egyetemi irodába nyújtandó be.

A pályázók közül a vizsgálat kivitelével az bizatik meg, kinek tervezete a legjobb, vizsgálatait pedig a tudományegyetem növénytani intézetben végezheti s ezeknek eredményét tudományos értekezés alakjában egybeállítva, 1897. évi márcz. 15-én nyújtja be s jutalmat nyer, ha dolgozata jó.

Jutalma a Margó-alapból 150 frt.

E pályázat módjára nézve, a 4., 5. és 6. alatti szakaszok kivételével, a rendes pályázati szabályok érvényesek.

Nyílt pályázat a vegytanból.

49.

Kivántatik valamely, az általános chemia körébe tartozó önálló, kísérleti vizsgálat tervezete, melyben a vizsgálat tárgya, annak tudományos célja és a cél elérését követendő módszerek ki vannak jelölve.

A tervezet névaláírással az 1895 évi október 15-ig az egyetemi irodába nyújtandó be. A pályázók közül a vizsgálat kivitelével az bizatik meg, kinek a tervezete legjobb. A megbízott vizsgálatait a tudományegyetem valamelyik chemiai intézetben végezheti, ezeknek eredményét értekezés alakjában egybeállítva, 1897. évi márczius 31-én nyújtja be és jutalmat nyer, ha dolgozata a bírálólat alapján jónak bizonyul be.

Jutalma a Than-féle alapból 300 frt.

E pályázat módjára nézve, a 6-ik szakasz kivételével, a rendes egyetemi pályázatok szabályai érvényesek.

Pályázati szabályok.

1. A 10., 31., 32. és 33. szám alatti jutalomtételek kivételével, melyekért bárki versenyezhet, a többiekre csak budapesti tudom. egyetemi hallgatók pályázhatnak, és pedig a 4., 8., 9., 25., 26., 27., 28., 29. és 30. számuaknál olyanok is, kik a pályakérdés kihirdetésekor még be voltak írva.

2. Az 1., 2. és 3. szám alatti jutalomtételért pályázhatni latin vagy magyar, a 10., 31. 32., és 33. szám alattira latin vagy magyar, vagy német, vagy francia, a többiekre egyedül magyar nyelven.

3. Valamennyi pályairatok 1896 márczius 31-ig az egyetemi központi irodában nyújtandók be. A hol más a benyújtási határidő, az a pályakérdésnél meg van említve. A jutalmak 1896 május 13-án, mint a kir. tud. egyetem ujjaalakítása emlékének ünneplésére kitűzött napon, adatnak ki az egyetem ünnepélyes közlésében. Beadott pályaművek a pályázat elintézése előtt vissza nem adatnak.

4. A pályairatok negyedréiben, tisztán (a 10., 31., 32. és 33. szám alatti jutalomra készülők idegen kézzel is) írva, lapszámozva, kötve legyenek.

5. A szerző nevét és állását, illetőleg egyetemi tanszakát tartalmazó pecsétetes levelen ugyanazon jellege álljon, mely a pályamű homlokán olvasható. Álnévű pályaművek nem díjaztatnak.

6. A jutalom a viszonylag legjobb munkának csak azon esetben adatik ki, ha az magában véve is díjra méltónak találtatik. Egyszerű fordítások vagy plágiumok a pályázásból kizárják.

7. Rendszerint pályadíjat csak egyes dolgozó nyerhet el, a mennyiben azonban a pályakérdést kitűző kar többek közreműködését is helyén levőnek találná, a díj ezeknek is kiadatik.

8. A pályairatok a szerzőé maradnak, azok kéziratai az illető kar levéltárában eltétnek.

Budapest, 1895. évi május hó 13-án.

Királyi magyar tud. egyetemi központi iroda.

